

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Coligny, Gustav Adolf, Wallenstein

Bolte, Johannes

Leipzig, 1933

Nicolaus Vernulaeus, Fritlandus, tragoedia (1637)

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69844](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69844)

NICOLAUS
ARNOLDI
FRITLANI
DVS
Tragedie

IOVANNI
Ludwig
Göppingen
1788

V.A.D.Q. Petro Roose, Catholicae Maiestati in Hispania et Belgio
a consiliis status, sanctioris consilii praesidi.

Ecce Fritlandus, vir amplissime, e theatro ad te iam venit. In illo nuper fortunae suae scenam aperuit et eandem cum vita clausit. Miser sane princeps, Fortunae primo filius, postea ludibrium. Felix, si esse voluisset, quod erat; postquam esse voluit, quod non debebat, infelix. Nec alius esse poterat, qui ambitio- [* 3 b] ni animum tradiderat. Excaecat illa primum, deinde enecat. Redivivum in illo Seianum nostra aetas vidit et sane horruit, sed par exitus horrorem non sine horrore tamen absolvit. Dum affectavit imprudenti temeritate domini sui regnum et fortassis imperium, utrumque sua morte confirmavit. Perduellium fato stabiliuntur imperia. Nec alias divina Providentia manifestior. Quem diem diademati sumendo destinarat, sua morte funestavit. Una manus et peregrina victimam paene coronatam mactavit. Ita caelesti ultioni nunquam deest minister, etiam qui non timetur. Dedit Hibernia, ut glorioso facinore de Austriaca gente et imperio bene mereretur. Habet ille laudem suam, frendeant licet, qui [* 4 a] in concepto scelere non triumpharunt, immo qui miserum Fritlandum consiliis suis perderunt. Documentum suo saeculo hic dedit, nihil ultra sortem suam tentandum esse et revereri supremam potestatem oportere, ambitiosis consiliis autem praebere nihil aliud esse quam cervicem securi obnoxiam ferre. Documentum exemplo signavit, dum sanguine suo praecipitem temeritatem stitit. Quippe qui divina humanaque iura contemnit, fatale sibi exitium accersit. Fabula nunc est, qui paulo ante Germaniae non exigua gloria, quamdiu fidelis, fuit. Et utinam mereri maluisset quam apparere. Sine diademate virtus etiam gloriosa est, immo gloriosior, cum contempsit. Nec praeclarius est aeternae [* 4 b] gloriae theatrum quam recte factorum conscientia. Utut sit, cum alias saepe, tum in hac catastrophe caram sibi Austriacam gentem caelum ostendit. Vivit illa et ringentibus hostibus supra invidiam posita triumphat. A clade animum, ab hostibus splendorem, a caelo vigorem accipit, quia pia, quia pro religione et Deo pugnat. — Verum ne prostrato Fritlando clausa iam scena insultare videar, Tu amplissime praeses miserum hunc principem in oculos et manus admitte! In his cothurnis meum erga Amplitudinem tuam cum observantia affectum testabitur et pignus existet. Certe hoc qualicumque e Musarum nostrarum scriniis munusculo ostendere volui, quanto- [* 5 a] pere Te venerarer, cuius ingenium pro communi salute assiduo laborat, cuius prudentia suis consiliis publicam incolumitatem procurat, cuius eloquentia,

B olte, Coligny, Gustav Adolf, Wallenstein.

quicquid ad Regiae Maiestatis dignitatem est, persuadet. Scit ipse Rex, qui te in isto honoris gradu apud Belgas collocavit; scit Princeps serenissimus, qui tuo consilio Catholicum Belgium gubernat; sciunt omnes, qui genii tui vim et virtutem admirantur. Et quamquam in difficillimam horum temporum tempestatem incidisti, habet tamen tua virtus eo latiore campum, in quo excurrat et se ad publicum bonum prodat. Nec fatiscit nec succumbit instarque palmae contra onus assurgit. Sic es quietis expers, ut quietem omnibus [* 5 b] procures. Nec quicquam illustrius ad laudem est quam unum virum pro universis laborare. Ita invidiam bene faciendo vincis et vincendo tuo nomini immortalitatem acquiris. Complectentur illam favore suo posterum; ego in virtutum tuarum admiratione humanitatem exosculabor, taurorum in te ornamentorum condimentum. Ea fretus calamitosum hunc *Fritlandum* Amplitudini tuae sisto et felicia omnia voveo.

Lovanii Idibus Ianuarii anno partae salutis cIo. Ioc. XXXVII.

Amplitudinis tuae cultor et cliens

Nicolaus Vernulaeus.

[*6a]

Ad Lectorem.

Tragoediae argumentum.

Argumentum tragoediae huius, amice lector, fortasse postulas. Verbo indico et absolvo: *Fritlandus* est. Notum etiam pueris hoc nomen est et nominis fatum. In ore omnium est et commemoratur cum horrore. Vis amplius? Ille in Caesarem Ferdinandum secundum et in totam Austriacam gentem conspiravit. Subditus in dominum, praefectus exercitus in imperatorem, cliens in patronum et benefactorem. Eo prava consilia amentem impulerunt, ambitio innata pertraxit. Sed non tulit divina Providentia. Detecta conspiratio est et consilia plus quam hu- [* 6 b] manae ambitionis prodita. Egregiorum fides ducum a Caesare stetit. Caelum tum abominando scelere exstingui Austriacam gentem non voluit. Exstiterunt immortalitate dignissimi bellatores ex Hibernia Scotiaque, qui ut fidem suam Caesari ac toti orbi integram testarentur, communi consilio et uno ictu conspirationem exstinxerunt. Quinque victimae sunt caesae, quarum ultima dux ipse *Fritlandus*. Consilia Pilsnae inter coniuratores agitata, Egrae mors inflicta XXV. Februarii anno MDCXXXIV.

[*7a]

Personae Tragoediae.

Genius Austriacus.

Fritlandus seu Albertus Walstenius, dux *Fritlandiae*.

Lalgus Parasitus.

Senex.

Terscha

Kinskius

Illous

Neumanus

} Tribuni.

Germania.

Piccolominius seu Octavius comes Piccolominius, praefectus
Caesareanus.

Butlerus, equitum praefectus, Hibernus.

Cordonus } Scoti.
Leslaeus }

[*7 b] Geraldinus }
Magdonellus } Hiberni.
Ebroxius }
Burnaeus }

Pedissequus.

Chori quatuor.

Approbatio Censoris.

Tragoedia haec, mortiferum ambitionis malum pulcherrimis sententiis ad
vivum depingens, lucem publicam meretur. Datum Lovanii X. Octob.
MDCXXXVI.

Antonius Loverius, S. Th. Licentiatus,
Apostolicus et Regius librorum censor.

[1] FRITLANDVS TRAGOEDIA.

Actus I. Scena I.

Genius Austriacus.

Servus Tonantis, Genius Austriacae domus

Custosque gentis, caelitem emissus plaga,

Ubi praepotentum fata volvuntur ducum,

Has viso terras. Mandat aetherae potens

5 Regnator arcis, et meus nunc est labor

Servare celsam gentis Austriacae domum,

Cui dira saevus fata molitur furor.

O efferatum pectus, o vecors scelus!

Tyrannus ille gentem ut evertat meam

10 Torrente fortuna ebrius? Tollat genus,

Cuius triumphis pronus arridet polus

[1] Et regna donat et novas pandit plagas

Novosque mundos? Ille Fritlandus sui

Oblitus, impos mentis et solo potens

15 Furore tantumne audeat? Tantum nefas

Animo revolvat et sua tentet manu?

Nec fulminandam credit ex astris facem

Suo imminere vertici? Non sic furor
 Humanus astra decipit, non sic Tonans
 20 Positis inultum deserit flammis scelus.
 Video execrandum mentis insanae nefas,
 Video arma et ignes, quodque iam demens parat
 Imbuere ferrum sanguine et dira nece
 Satiare mentem. Perge, quo effrenis vocat
 25 Furor impotentem, congere immanes rogos,
 Vienna flammis ardeat, densus polum
 Subducat oculis fumus, innumerae fremant
 Sub aere turmae, viribus vires tuis
 Socient rebelles et suas ultro manus
 30 Armata iungat Haeresis, nondum tamen,
 Austriaca nondum corruet tanto domus
 Impulsa motu; perfidos semper domat
 Victrix rebelles et sua in caelum caput
 Virtute tollit. Haeresis frustra suos
 35 Distringit enses; capta bis cepit iugum
 Rediitque Praga, semper infelix novos
 Secuta dominos. Ille plus felix satis
 Septentrionis turbo, dum imperii cupit
 [3] Frenare sceptrum Marte Gothorum ferox,
 40 Cruore caesus imbuit terram suo.
 Austriaca nempe si premi gens hic potest,
 Nunquam opprimetur, porriget dextram Tonans
 Et sublevabit. Quis mihi emotum quatit
 Stupore pectus? Sentio, attonitam calor
 45 Mentem resorbet. Cerno districtos procul
 Gladios remotae gentis et multo manus
 Cruore tinctas; sanguine exundant dapes
 Stratisque mensas inter et Bacchum viris
 Caelo offeruntur victimae. Horreseit suum
 50 Nox ipsa facinus, sidera accelerant faces,
 Ut laeta tanti gloriam facti dies
 Ostendat orbi. Euge, euge, iam Caelum tuam,
 Hiberne, mentem laudat et dextram iuvat.
 Aude, quod optas quodque posteritas probet,
 55 Percute tyrannum! Praemium addicit Polus,

Dabit imperator, nomen et laudem legent
 Seri nepotes. — Ecce par superis gradu
 Fertur superbo, regna molitur nova,
 Vicina nescit funera et praeceps ruit.

Scena II.

Fritlandus. Senex.

Fritlandus.

- 60 Seu Phoebus undis tollat Eois caput,
 Pulchra decorus aureae lucis coma,
 [4] Seu fessus idem condat oceano caput
 Curruque anhelum linquat exhausto diem,
 Mihi per orbem neminem cernit parem.
 65 Sors nostra superis me parem divis facit,
 Mihi terra nullum.

Senex.

Prima stultitiae nota est
 Sese aestimare plus satis. Quisquis sapit,
 Se noscit hominem, sortis humanae reum
 Obnoxiumque morti.

Fritlandus.

- An invideat mihi
 70 Quisquam monarcha? Vicit invidiam mea
 Fortuna cunctam; fractus est, quisquis potest
 Mihi invidere. Prona iam nostram colit
 Pavetque dextram terra nec dominum sibi
 Tremens recusat. Gloria hoc ambit latus
 75 Meque ipsa toto fama decantat solo.
 Si Ferdinando sum minor, tantum meo
 Deest corona vertici et nondum manus
 Impleta sceptro est. Restat hoc unum mihi.

Senex.

- Quicumque domino comparat sese suo
 80 Non est fidelis. Velle, quod domini est, decus
 Est perduellis.

Fritlandus.

Ille sit maior licet,
 Sit Caesar et rex, Hungarus dominum vocet,
 Colat Bohemus; verticem attollens feror
 Astris propinquum; spectat attonitus meos
 85 Orbis triumphos, quos suo discit puer
 Narrante patre, vulgus admirans stupet.
 Sum nempe bellorum arbiter, cui tot manus
 Ensesque parent, mille quem cingunt ducem
 [5] Armis cohortes. Iura militibus fero,
 90 Et ipse tutus aulicos inter greges
 Per me quiescit Caesar et pacem colit
 Bello petitus undique. Arbitrio meo
 Stant pax et arma; quod volo, semper ratum est;
 Quod dico, lex est; ipse sum Caesar, tenet
 95 Solum ille nomen; sic meam sortem favens
 Fortunat aether.

Senex.

Ista te oblitum tui
 Perdet potestas, quoque te iactas magis,
 Hoc te potestas ebrium excaecat magis.
 Iactare sese fortis haud unquam solet,
 100 In ore Martem semper ignavus gerit.

Fritlandus.

Quid restat ergo? Culmine in summo meae est
 Fortuna vitae.

Senex.

Restat, ut subito cadas.
 Difficile stare est culmine in summo diu,
 Nisi temperatis.

Fritlandus.

Publici exitii mora
 105 Hoc est in ense, dumque districtis fugo
 Armis rebelles, Austriam Caesar suam,
 Moravos, Croatas, Hungaros, Tyrolim tenet
 Et quicquid ultra est. Incubat totum meis
 Umeris caduci pondus imperii grave

- 110 Germaniaeque fractus afflictæ status.
 Inimica solum turba Fritlandum timet,
 In me ora vertit, quisquis hoc bello est miser,
 Et ipse Caesar. Omnium nostro salus
 Ab ense pendet; voce cunctorum petor,
 115 Cum forte nostris ingruit bellum plagis.
 [6] Namque ipse Caesar, quod potest, per me potest
 Auroque nostro fit potens, et dum hostium
 Impello terga et Martios frango globos,
 Triumphat ipse. Debet imperium mihi
 120 Quodcunque restat, Austriam debet suam,
 Et ne per oras iret externas procul
 Miserandus exsul, patria exutus sua,
 His debet armis.

Senex.

- Obligatum qui sibi
 Dominum esse credit, non diu dominum feret.
 125 Sese mereri, quod tenet dominus, putat
 Et ambit ultro. Nescit ambitio modum,
 Fortuna vanum quando provexit virum
 Et merita crescunt.

Fritlandus.

- Laureae hoc cingunt caput,
 Ornantque palmae dexteram. Toties meis
 130 Rubuit sub armis Albis, et sensit suas
 Visurgis undas stare, cum pleno alveo
 Spolia et cadavera volveret. Timuit meum
 Ensem Borussus, dumque ceu fulmen feror,
 Quicumque populus Balticum litus colit,
 135 Subiecit ultro legibus nostris caput.
 Nec me ipsa tantum terra victorem videt;
 Ne quid deesset, Balticum obsedi mare,
 Aquae imperavi. Suecus invidit mihi
 Lateque populis victor imposuit iugum;
 140 In nostra sed mox arma convertens manus
 Me fortiorem sensit et vitam exspuens
 Solum momordit. Ille Caesarei throni

- [7] Et candidatus orbis et Romae imminens,
 Tarpeia qui iam saxa signarat suis
 145 Locum trophaeis, me sibi plus quam parem
 Moriendo dixit. Unica hac pugna mihi
 Romam obligavi et Caesarem, cunctas simul
 Timore solvi, qua patet mundus, plagas.
 Ergo, anime, quid nunc?

Senex.

- Omnium victor fuit,
 150 Sui esse victor non potest. Animo nefas
 Aliquod revolvit, occupat totum latens
 Ambitio pectus corque vesanum quatit.
 Parvo inchoabit conditum impulsu nefas.

Scena III.

Lalgus parasitus, Fritlandus, Senex.

Lalgus.

- Dubione, princeps, pectore et lenta manu
 155 Incertus haeres? Merita si expendis tua
 Et quicquid a te Caesar accepit tuus,
 Par esse meritis praemium nullum potest.
 Unum est tuorum militum et magnum decus
 Sub te mereri. Namque dum toto tua
 160 Vagatur orbe fama, nos mundus stupet
 Tuumque nobis gloriam infundit iubar.

Senex.

Ut mulcet illum! Fallere ut possit ducem,
 Laudat furentem; blandientis prima vox
 Laus ficta semper. Qui sapit, laudem fugit.

Fritlandus.

- 165 Sic est. Honoris particeps miles mei est,
 [8] Quicumque castra sequitur; at noster quoque
 Virtute vestra crescit et tangit polos
 Honor invidendus.

Lalgus.

Quisquis aliorum est ducum,
 Si tot triumphis Caesarem ornasset suis,
 170 Tot subiugasset victor audaci feras
 Mavorte gentes, regium sceptrum et thronum
 Sibi postularet.

Senex.

Flamma sic flammae additur,
 Ignemque cautus ignibus miscet novum
 Parasitus iste.

Fritlandus.

Nil meis unquam satis
 175 Meritis rependet Caesar.

Lalgus.

Haudquaquam potest.
 Non si Bohemos, Austriam non si suam
 Tibi cedat ultro. Debet imperium tibi,
 Ut sic labori digna contingat tuo
 Aliquando merces. Tu tua victor manu
 180 Incerta Pragae regna, nutantem Austriam
 Dubiosque nuper principe ambiguo diu
 Silesios Moravosque servasti feros,
 Ut nempe servus Caesari inclines caput.
 Quoties pudendam Saxo corripuit fugam,
 185 Cum tu immineres! Ferreas quoties tibi
 Obiecit acies, sensit infractum tuis
 Robur sub armis et vagos late cruor
 Foedavit agros; Caesari victor tamen
 Servire debes.

Fritlandus.

Iam pudet.

Lalgus.

Pudeat satis.
 190 Famulare virtus ferre non debet iugum,
 Sed imperare.

Fritlandus.

Non feram.

Lalgus.

Nec te decet,
 Postquam triumphis Suecus adiunctus tuis
 [9] Victostrarum perdidit mordens humum
 Fructum suarum. Poterat hic solus tuum
 195 Terrere ferrum, Tilliano dum ferox
 Fato superbit totque munitas sibi
 Urbes recludit; occidit victus tamen
 Et Lipsiano regius campo cruor
 Tuo sub ense fluxit. Hinc late tuum
 200 Cunctas per oras fama vulgavit decus.
 Et adhuc subesse Caesari victor potes?

Senex.

Laus ista pectus impulit, plus quam satis
 Sese animus effert seque iam talem putat,
 Qualem iste laudat.

Fritlandus.

Magne caelorum Deus,
 205 Quantus sub isto pectore insurgit vigor!
 Quam se lacessit et fores cordis quatit
 Ignita virtus! Praemium dignum meo
 Reddet labori Caesar aut — Sed sit satis!
 Alta repostum mente consilium latet.

Lalgus.

210 Generosa virtus perpeti opprobrium nequit.
 Iam te ipse Caesar spernit et damnat fidem
 Toties probatam, tutus ut rursus tuam
 Auctoritatem deprimat. Bavarus novo
 Incensus odio ferre Fritlandum nequit
 215 Et te aut remotum aut mortuum demens cupit.
 Septemvirorum quisquis aliorum miser
 Inopsque restat, opprimi sese tuis
 Putat trophaeis et suam cladem tibi
 Transcribit uni. Nempe pro affectu invidi
 [10] Odium rependunt. Et feres?

Fritlandus.

Nunquam feram.

Arma ista manibus detrahet nemo meis
 Nec ipse Caesar. Pressus auxilium petit
 Et nostra supplex arma deposcit sibi
 Aurumque nostrum; cessit at postquam hostibus
 225 Caesis periculum, rursus opprobrium nova
 Pro laude reddit meque victorem iubet
 Abesse castris.

Lalgus.

Sola te invidia opprimit.

Animum resume! Nullus a quoquam est timor,
 Et merita noscit hostis et dextram colit.
 230 Etiamque amicus, si voles, fiet tuus,
 Ut ipse regnes. Caesarem amotum volunt,
 Quicumque miseram patriae cladem gemunt
 Nec ferre durum gentis Austriacae iugum
 Ultra peroptant. Servitutis iam pudet
 235 Calamitosae, principum forsán magis.
 Tibi tota supplex patria protendit manus
 Opemque poscit: diripit pernox agros
 Et cuncta vastat miles et vitae incubat
 Grassator audax. Pulsa nobilitas perit
 240 Capiuntque cives lege proscripti fugam,
 Quam fert tyrannus. Pellitur certo fides
 Munita pacto, templa ploratu sonant,
 Sonant et urbes. Sede deicitur sua
 Caeleste numen et suo sacri carent
 245 Censu ministri, lege dum Caesar nova
 Fidei occupata repetit antiquae bona.
 [11] Vis cuncta vertit, Caesari vires potens
 Iberus addit et suo fastu incitat,
 Ut has cruenta subiuguet terras manu.
 250 Nondum excitaris? Ipsa libertas perit,
 Servire restat. Dum potes, princeps, iuva!

Fritlandus.

Quid agam?

Lalgus.

Quid? Armis occupa regnum tuis!
Subdent Bohemi colla, te regem volunt.

Fritlandus.

Et non resistet Caesar?

Lalgus.

Hunc ponas metum!

255 Tu bella ducis; impera, quicquid voles,
Miles sequetur, gentis Austriacae cadet
Fortuna retro; parta erit patriae salus
Hostisque concors arma deponet sua,
Una illa saevo si domus fato ruat.

Fritlandus.

260 Res ista molis arduae est.

Lalgus.

Facilem dabunt

Auxilia regum. Francus imperium cupit.
Iuvando speret, spem potes certam dare,
Et ipse iunget arma. Nec deerit tibi
Batavus rebellis, hostis Hispani vetus,
265 Qui nunc triumphis spernit Austriacos suis.
Seis, ille quantum possit et quantum velit
Sacra decorus purpura, cui non parem
Videbit orbis, cuius ingenio suas
Extendit oras Francus et pulsus rapit
270 Fasces dynastis. Veniet in partes tuas
Bellator Hornus, Finnus et Lappus simul
Et ille terror Caesaris, ferro potens
Weimariensis. Omnium pro te ruent
[12] In arma dextrae. Perge, quo tua te vocat
275 Fortuna, princeps! Unica ad regnum est via,
Si multa dones, plura promittas simul.
Partire mundum; si tibi est forsitan parum,
Partire caelum! Rex eris.

Senex.

Mentem impulit
Parasitus iste, iamque commotum quatit

280 Ambitio pectus. Fertur incertus tamen,
 Consilia versat, huc et huc pondus rei
 Trahit nefandae nec sibi constat satis.

Fritlandus.

Tu vade, cunctos convoca Pilsnam duces!
 Adsint tribuni; namque consilio est opus.

Scena IV.

Fritlandus. Senex.

Fritlandus.

285 Anime, quid haeres? Debitum est regnum tibi
 Et merita poscunt. Quid moras lentus trahis?
 Affusa pedibus Teutonum tellus meis
 Opem requirit, sancta libertas abit
 Nostramque pulsa vindicem implorat manum.
 290 Anime, quid haeres?

Senex.

Cogitatum sic nefas
 Exercet animum, saeva tempestas velut
 Nunc huc et illuc rursus impellit mare
 Fluctuque moto pugnat et vento simul.

Fritlandus.

O anime, numquid rursus opprobrium feres?
 295 Et me remoto militum curam alteri
 Dabit ipse Caesar et meam eludet fidem?

[13]

Senex.

Suspecta ferre debet opprobrium fides.

Fritlandus.

Post tot triumphos, nostra quos virtus tulit,
 Post tot labores inter armorum metus
 300 Victoriasque spernar? Eiciar, premar?

Senex.

Saepe in triumpho victor occumbit suo,
 Dum mutat animum et insolens fallit fidem.

Fritlandus.

Ut alius arma ducat et bellum regat?
 Ut haec relinquam castra privatus mea?
 305 Non si ipse iubeat rector astrorum tonans
 Terrisque pontum iungat et ponto Stygem
 Atlasque superi pondus excutiat poli.
 Non si ipse mundos armet Hispanus novos
 Et has in oras Indiam effundat suam.
 310 Contempta virtus impetu assurgit suo
 Sese lacessens nec novas leges capit.
 Mea castra sunt haec et meus miles mihi
 Parere debet.

Senex.

Caesari miles suo
 Iuravit omnis et tua imperio est fides
 315 Adstricta sacro. Si Deum nondum times
 Regumque vires temnis, exitium cave!
 Frustra potentem nemo contempsit Deum,
 Gravi ille semper perfidos mactat nece.

Fritlandus.

Semperne victor serviam? Nunquam hoc caput
 320 Diadema cinget? Non meam hanc sceptrum manum
 Ornabit unquam?

Senex.

Sortis ignarus tuae es:
 Privata vix te nobilem eduxit domus;
 Aliquid mereri licuit et Caesar ducem
 [14] Mox te creavit, opibus ornavit quoque.
 325 Tu vince mentem! Regna largitur Tonans,
 Et rapere qui vult, in suum accersit caput
 Fatale fulmen.

Fritlandus.

Nil moror, iam mens rata est.
 Peribit iste Caesar atque uno domus
 Austriaca fato. Debitum est regnum mihi,
 330 Etiam quod ultra est.

Senex.

Sic furor mentem rapit,
 Sic insolescit, quisquis ex parva caput
 Attollit aula. Nescius fati est furor.

Chorus.

De ambitione, superbia et vanitate hominis.

Seu nova Phoebus lumina sumens
 Plenas ducat luce quadrigas
 335 Seu se medio libret in orbe
 Silvaeque breves deprimat umbras
 Seu fessus aquas petat occiduas
 Vultumque suum subtrahat orbi,
 Donec fessos recreet currus,
 340 Cernit miserum magis haud quicquam
 Quam brevis aevi, sortis et hominem.
 Caput aethereis semen ab astris
 Et divinae particulam aurae
 Imbibit intra corporis artus
 [15] Spirante Deo, ratioque illi
 Vertice summo ceu flamma micans
 Fulget nitido purior astro.
 Illum ambitio sed dira quatit
 Animum assiduo verbere stimulans,
 350 Semper ab imis tendat in alta.
 Se sorte sua non metitur,
 Vano tantum fertur amore
 Et cuncta suo condita credit,
 Ut servitio placeant homini.
 355 Illi Phoebus surgat Eous
 Astraque seris lucida facibus
 Densas noctis tenebras pellant.
 Dignam satis haud reputat terram,
 Quam suspensio terat incessu,
 360 Cui tamen artus moriens fractos
 Reddere debet gremioque piaie
 Condere matris. Se fortuna

- Genetrice satum, cuius nunquam
Sentire queat perditus iram.
- 365 Cum sublimes prendit honores,
Lubrica mundi culmina tangens
Fallitur et spe fertur inani.
Spes ipsa fugit similis fumo,
Vacuas qui mox fugit in auras,
- 370 Et tot constans gloria votis
Levibus volat hinc ocior Euris,
- [16] Quicquid et orbis stupet attonitus
Oculis parvo tempore splendet.
Et tu, nove dux Fritlande, tuos
- 375 Pateris manes dumque superbo
Tolleris ausu, noscere temet
Utinam posses! Vela dedisti
Et tua placido per mare vento
Superat fluctus concita navis,
- 380 Sed mutata forsitan aura
Et ludibrium et spoliū debes
Ventis pelagoque; aut te nimium
Fausta perdes sorte beatum.
Cum tibi ridens fortuna favet,
- 385 Fidere noli! Subito risum
Proicit et, quem sustulit alte,
Uno fractum deprimit ietu.
Fovet amplexu, perdere quem vult,
Et blanditiis parat insidias
- 390 Nectens inter fata triumphos.
Felix nimium, qui sorte sua
Contentus agit nec curat opes
Et fallacis respuit orbis
Culmina maior. Felix iterum,
- 395 Qui fortunae munera temnens
Virtute sua sese involvit,
Quem praeclari gloria facti
Spreto vulgi rumore levi
- [17] Iuvat aeternum nec se falli
- 400 Aut blanditiis sinit aut vano,

Quem sors meritis spondet, honore.
 Spreto semper maior honore est,
 Qui sua claudit pectore merita
 Et mercedem sperat ab astris.

Finis Actus primi.

Actus II. Scena I.

Lalgus parasitus. Senex.

Lalgus.

405 Ergo laboris faustus eventus mei est.
 Coeunt tribuni, vota Fritlandi probant.
 Iurata iungent arma, Caesarea ut domus
 Excisa ferro pereat et stirpis cruor
 Unius isto solvat imperium iugo.

Senex.

410 Sceleris minister improbi, nondum pudor
 Os istud, istam debitae poenae metus
 Mentem flagellat?

Lalgus.

Ibit in cineres domus,
 Quae cuncta legibus hactenus frenans suis
 Oppressit orbem. Sero, sed tandem tamen
 415 Austriacus uno concidet fastus die
 [18] Et sancta rursus iure libertas suo
 Recreabit orbem.

Senex.

Perfide, hoc nondum nefas
 Decrevit Aether nec piam stirpem Tonans
 Perire, Stygii frendeant manes licet,
 420 Permittet unquam. Non favet sceleri Deus
 Vindexque fato sceleris auctores premit.

Lalgus.

Frustra Philippus sole ab occiduo sua
 Immittit arma totque nequiquam vovet
 Haustas ab Indis et suis regnis opes.
 425 Servare nunquam sanguinem hic poterit suum

Bolte, Coligny, Gustav Adolf, Wallenstein.

Suaeque stirpis regna. Pax uno venit
Emenda fato, gentis unius nece.

Senex.

Consilia struere grandis impietas potest,
At ille terrarum arbiter, rector poli,
430 Qui scepra regum lege dispensat sua
Mortaliumque fata moderatur manu
Ac semper aequus, exitum certum dabit,
Quem scire nunquam pravitas audax potest,
Sentire tantum sed potest.

Lalgus.

Gaude tuo,
435 Germana tellus, omine! Affulget dies,
Quo te benignus liberam aspiciet polus.
Ratum est, superbos unus Austriacos dies
Delebit omnes; obruet totam cruor
Effusus aulam; feminas simul et viros
440 Idem manebit exitus. Nullum sua
Servabit aetas, et viris iunctus puer
Cunis in ipsis capiet a ferro truce[m]
[19] Vel ab igne mortem.

Senex.

Falleris. Potius diem
Phoebus relinquet noctis aeternae reus
445 Et terra caelum pondere immenso premet
Et ima Ditis regna concutient polum,
Quam desit ultor. Laeta sunt semper mali
Principia magni, at exitus tristis manet
Abominandus, asper et durus nimis.

Lalgus.

450 Nec certa longam fata concedunt tibi,
Ibere, vitam. Stirpe cognata obruta
Tuam videbis perditis regnis necem.
Clauderis armis undique et tibi tot feros
Numerabis hostes, regna quot parent tuo
455 Subiecta sceptro. Sic tuus frustra furor

Minas inanes evomet. Frustra voles
Clausus tot hostes inter ulcisci tuos.

Senex.

Praedicit aliis fata nec novit sua
Parasitus iste. Quod cupit, factum putat
460 Aut mox futurum.

Lalgus.

Caesari infelix favet
Iuvatque Bavarus, nempe ut exitio cadat
Simili peremptus et suae poenas luat
Defectionis. Hos meis motus dolis,
Has excitavi mente versuta vices. —
465 En dux. At isto tristis ut vultu iacet!
Ut fluctuantes ponit incertus pedes!

[20]

Scena II.

Fritlandus. Lalgus. Senex.

Fritlandus.

Mente inquieta volvor et nostras quatit
Horror medullas; frigido huc atque huc fluit
Sanguis meatu. Multa deludunt meam
470 Simulacra mentem, nec satis constant sibi
Oculi pedesque. Fallor, aut animi hic pavor
Est ominosus. Magna conanti est opus
Adferre constans pectoris robur sui
Nec retro mentem flectere aut dubium metu
475 Mutare sensum. Rector astrorum, vides
Hos concitati pectoris motus mei,
Istas procellas mentis et vanos metus
Et ominosum noctis unius malum.
Animumne mutem? Non licet; patriae incitat
480 Pereuntis ardor, cordis invicti vigor
Impellit ultro. Non licet.

Senex.

Semper licet

Mutare mentem, quando peccandum est semel.

8*

Fritlandus.

Inusitatum molior si tam nefas,
 Horrendum unde concutit mentem pavor?
 485 Necessitatis istud est nostrae malum.
 Aliter redire pax nequit; nec si domus
 Illa una regnet, patriae afflictæ status
 Unquam quiescet. Per nefas semper licet
 Consulere patriae, causa communis nefas
 [21] Excusat istud. Esse peccatum nequit,
 Quocunque tandem quaeritur pacto salus.
 Dignam labori posco mercedem meo.
 Quae culpa nostra est? Caesarem oppressum volo.
 Sunt hae inquietæ sortis humanae vices.
 495 Non semper eadem gentium sceptrum manus
 Versare debet.

Senex.

Per nefas nunquam salus
 Quaerenda patriae est, nullaque excusat scelus
 Communis etiam causa, nec fas est suum
 Opprimere regem.

Fritlandus.

Quis meum rursus dolor
 500 Infestat animum? Quis pavor pectus quatit?
 Exhorret animus, quicquid in mentem venit,
 Horrensque retro labitur.

Senex.

Nunquam metu
 Carere magno conscius sceleris potest.
 Sese flagellat conscium pectus metu.

Fritlandus.

505 Actum est, reverti non licet, iacta alea est.
 Ad culmen ibo dignitatis, quo vocat
 Me sors Deusque et patriae afflictæ salus.
 De me loquatur orbis et famam augeat,
 Curare magni non solent famam duces.

Senex.

510 Curare famam, qui sapit, semper solet.
Fama est honoris praeco, quem quaerunt duces.

Lalgus.

Adsunt tribuni, magne dux. Mentem advoca!
Cupido regni semper excludit metum.
Supra timorem quisquis est, compos sui
515 Fit saepe voti; terror ignavos decet.

Scena III.

Fritlandus. Terscha. Kinskius. Illous. Neumanus. Senex.

Fritlandus.

Non parva, proceres, causa consilium expetit.
Patriam putate pedibus affusam meis
Situ obsitam, squalore confectam, gravi
Timore pressam aut potius oppressam iugo.
520 Nihilne dabimus patriae? Longo haec tenus
Exhausta bello, motibus semper novis
Ultero patebit? Nullus optatam dies
Pacem reducet? Testor astrorum Deum
Istasque caeli, qua patet circum, faces,
525 Haec una pectus causa perturbat meum
Trahitque curas. Alius aut belli modus
Aut sancienda, quo licet, pax est modo.
Tantum severis Caesar edictis tonat
Cunctosque terret; exsulant cives boni,
530 Proscripta misere tota nobilitas fugit,
Iustitia nulla est, pellitur templis fides.
Permissa ritu sacra iam pridem novo
Violantur iterum, nec sequi patrem potest
Credendo natus; tota maiorum simul
535 Damnatur aetas, iuraque imperii iacent
[23] Et quicquid ordo principum sanxit prius.
Non ipse Caesar, exteri tantum regunt
Gravisque fastu patriae incumbit suo
Iber superbus, insolens, atrox, ferus.

- 540 In me odia vertit, utque dominetur magis,
 Me constitutum damnat armorum ducem
 Hostemque fingit et meam accusat fidem.
 Patiarne, proceres? Si quis est in me patrum
 Sanguisque avorum, quaeque Germanum facit
- 545 Invicta virtus, patriam incolumem dabo
 Simulque laetam et turpis ignaram iugi.
 Modus unus hic est: Caesar occumbat neci
 Cum stirpe tota, gentis Austriacae cruor
 Patriae ruinas eluat, nec sit puer,
- 550 Qui forsán illud rursus instauret genus,
 Idemque fatum Bavarus inconstans ferat.
 Fidei sequetur inde libertas novae,
 Aut quam Lutherus scripsit aut patriae patrum
 Augusta voto tradidit. Quisquis suas
- 555 Amisit exsul patria excedens opes,
 Rursum occupabit. Praemium hoc unum peto.
 Regem Bohemus, me Austria archiducem colat,
 Aliae dynastam me suum noscant plagae.
 At vos, tribuni, praemium hoc ingens manet,
- 560 Austriaca quicquid amplius frenat domus
 Vel quisquia in nos forsán armabit manum,
 Id omne meritis debitum vestris dabo.
- [24] Provinciarum spolia, gazas urbium,
 Aurum incolarum. Vos mihi mentem et fidem
- 565 Iurate cuncti: prima lex patriae est salus.

Senex.

Quaerit salutem patriae eversor suae.

Terscha.

- Quodcunque tentas, mentis excelsae est opus,
 Istamque mentem solus inspirat polus.
 Fuit hic avorum, crede, nostrorum vigor
- 570 Et ista virtus, libero imperio suos
 Frenare populos nec iugum regis pati,
 Servire nulli. Cernere Arminium licet,
 Cum te videmus, gentis ultorem suae
 Et qui superbam perculit Romam metu

- 575 Audaciamque fregit. Impellat tuum
 Laus ista avorum pectus et patriam pari
 Defende mente! Cuncta conanti licent,
 Cum sola patriae petitur afflictæ salus.
 Fas est, quod esse forsitan posset nefas,
 580 Commune cunctis quando sancitur bonum.
 Gravis una gens est omnibus. Pelle, obrue,
 Exscinde, nostras libera terras metu!
 Crudelitatis hoc genus pietas erit.
 Sis rex et istud, quod cupis, sceptrum rape!
 585 Mentem fidemque iuro.

Senex.

Dum iuras fidem,
 Violas eandem. Perfidis nihil est nefas;
 Patriae salutem velle se simulant suae,
 Hanc quando produnt.

Fritlandus.

Deerit haud merces tibi.
 Moravos dynasta Martiam gentem reges.

[25]

Kinskius.

- 590 Iuvare tantum certa multorum fides
 Debet laborem. Quid petas, princeps, vide!
 Res magna magnis semper auxiliis eget.
 Tibi arma iunge Caesaris! Ferro et manu
 Opus est, ut istud culmen Austriacum cadat.
 595 Diffide, fide, quicquid in promptu est, time
 Speraue semper! Facere te regem potest,
 Quicumque Caesarem odit et forti iugum
 Collo repellit. Fac tibi iurent fidem
 Tui tribuni, Caesari abiurent fidem
 600 Et ipse miles te suum agnoscat ducem,
 Ferrum manumque iungat in quosvis licet,
 Etiamque contra Caesarem! Multo tibi est
 Parandus auro miles; hoc uno suam
 Vitam fidemque vendit et morti obuius
 605 Temnit periculum.

Senex.

Doctus hic politicus est.
Iurare et abiurare nil curat fidem
Nullumque credit esse pro regno scelus.
Simulare novit.

Fritlandus.

Militem adiungam mihi.
Mecum ille victor hactenus praedam tulit.

Illous.

610 At parva magnos saepe conatus mora
Solet impedire. Quod cupis, celeri impetu
Tentare debes. Consilia prodit mora
Interque multos vix sibi constat fides
Silentiumque. Caesar explorat tuos
615 Animos et ausus. Mille te circum puta
Oculos et aures; quodque iam nondum times,
[26] Timere debes. Nulla fortunae est fides,
Securitasque semper incautos premit.
Alios tribunos advoca et cunctas tibi
620 Adiunge turmas! Haec tibi ad regnum est via,
Si destitutus milite et solus sibi
Caesar relictus aetheris frustra fores
Precando pulset. Anxios inter metus
Urgenda res est. Qui timet, iam victus est.
625 Ne perde tempus! Tempori virtus quoque
Parere debet.

Senex.

Plus satis sceleri hic sapit.
Deliberare qui solet, raro est nocens,
Oditque lentas improbus semper moras.

Fritlandus.

Nihil morabor, vestra sit constans fides.

Neumanus.

630 Tibi nostra certa est. Ceteros timeas licet
Aut obligatos in tuas partes trahe.
Vereor Galassum, Piccolominium quoque.

Sed vince utrumque! Si dolo forsan nequis,
 Tentabis auro. Magna constantem fidem
 635 Promissa mutant. Flectere aut debes metu
 Terrere cunctos. Spes movet, cogit metus.
 Hostes amicos effice! Hoc robur tuis
 Est grande rebus. Caesarem dum non ferunt,
 Fient amici. Verte in hunc, quicquid potes,
 640 Et te sequentur. Omnium mentes movet
 Libido regni. Regna pollicitus nova
 Animos fidemque partibus iunges tuis.

Senex.

Difficile non est improbos certo simul
 [27] Coire pacto; vota coniungit scelus
 645 Ligatque mentes.

Fritlandus.

Iam mihi adiunxit fidem
 Weimariensis. Ille Danubium tenens
 Toti minatur Austriae et nostro quatit
 Vicina nutu, dum Ratisbonam, obtinens
 Formidolosum Caesari offundit metum.
 650 Hic me iuvabit, Saxonum ut lata potens
 Dicione princeps fiat et rursus patrum
 Tueatur armis iura. Nec deerit meis
 Arnhemius ausis, quem suum agnoscet ducem
 Pomerana tellus. Tuta consilia urgeo,
 655 Et iam benigno rebus arridet novis
 Fortuna vultu. Restat, ut certo fides
 Sit vestra signo. Scribite!

Terscha.

Hoc pignus meae
 Consigno fidei. Fidus et constans ero
 Etiamque contra Caesarem.

Kinskius.

Signo manu,
 660 Quod mente iuro: Caesarem contra licet.

Illous.

Quod scribo, iuro: Caesarem contra sequar.

Neumanus.

Nec arma manibus Caesarem contra excident.
Hoc esto signum.

Senex.

Signa perfidiam notant,
Ut sceleris una dent simul poenas sui.
665 Sic in ruinam et in necem caeci ruunt,
Namque esse felix improbum foedus nequit.

Fritlandus.

Bene vertat Aether.

Senex.

In tuum vertet caput.

Fritlandus.

Vestra ista tandem me fides regem facit.
Quod ergo restat, ipse vos faciam duces
670 Et partiemur, quicquid Austriaci tenent
[28] Et quicquid hostes. Francus imperium petit.
Istud videbo; veniat in partes prius.
Adsit Galassus, Piccolominius quoque
Aliusque, nostris quisquis auspiciis regit
675 Tribunus arma; nam novam cuncti fidem
Iurare debent. Munus hoc vestrum est, duces,
Huc evocare singulos. Pragam prope,
Ubi Montis albi culmen assurgit polo,
Instructus armis occupet miles locum
680 Mihique iuret, Caesarem eiuret simul.

Scena IV.

Lalgus parasitus. Senex.

Lalgus.

Incerta mens est; iste Fritlandus meas
Eludet artes forsitan. Tantum iubet
Sperare Francum speque non certa tamen
Auxilia quaerit.

Senex.

Saepe deludit duces

- 685 Spes sola magnos; quique subsidium suis
Parare rebus debet, incertus licet,
Et pollicetur plurima et praestat nihil.

Lalgus.

Rex noster istud solus imperium potest
Armis tueri, dumque iam late suas

- 690 Extendit oras, turbat Europam metu
Et facere sese Caesarem solus potest.

Senex.

Aliena saepe qui petit, perdit sua.
Dum cuncta Gallus turbat, accersit suo

- [29] Capiti periculum.

Lalgus.

Rapiet imperium sibi

- 695 Procerum vel ultro deferet sceptrum favor.
Nec ipse regnum rapere Fritlandus potest,
Nisi Francus armis Caesarem contra iuuet
Et ipse fiat Caesar.

Senex.

Hoc sese modo

- Ambitio semper decipit. Nec rex erit,
700 Qui nunc dolosa mente Fritlandus furit,
Germana nec gens Caesarem Gallum volet.

Lalgus.

Suspecta res est. Forsan imperium sibi
Fritlandus ipse servat et tantum meo
Spes est monarchae.

Senex.

Caesarem nullum volet,

- 705 Qui ferre tantum Caesarem iam non potest.
Animos rebelles sola libertas movet.
Aliquem imminere ceteris nunquam volunt
Nec eminere; forsan imperium volent
Commune cunctis.

Lalgus.

Caesar aut sit rex meus

- 710 Aut nullus, uno sed tamen lapsu cadat
 Austriaca gens, quae viribus totum suis
 Deterret orbem; plus satis Francis erit.
 Et ille nostras qui manus ferro replet,
 Qui cuncta miscet, cuius arbitrio duces
 715 Surgunt caduntque, purpurae sacrae decus,
 Una hac ruina vota complebit sua.

Senex.

- Gentis ruinam quisquis Austriacae cupit,
 Suam ipse quaerit. Illa decreto poli
 Sancita nondum est. Franciae timeo tuae.
 720 Qui plus cupit quam debet, exitio luit.

[30]

Lalgus.

Non hic morabor; dubia Fritlandi movent
 Consilia curam. Si quid est in me doli,
 Versabo totum mentis iusanae ducem.
 Sine rege tantum rapere vix regnum potest.

Senex.

- 725 Age perge, totos excute ingenii dolos
 Versaque mentem! Sortis impelles rotam,
 Ut citius arte pereat imprudens tua,
 Quem caeca fecit mortis ambitio reum.

Chorus.

De invicta Austriacorum fortuna.

- Livore nunquam Austriaca gens
 730 Potest carere; ceu petit
 Sublime fumus, sic eam
 Invidia tangit. Semper hanc
 Adversa bello sors premit,
 Et dum sua virtute se
 735 In astra tollit, aemulos
 Aut invidentes invenit,

- Gravis ille multis splendor est
 Magnaeque vis potentiae,
 Qua frenat Eoas plagas,
 740 Qua frenat Occiduas quoque
 Lateque terror omnium est.
- [31] Invicta sed tantae domus
 Fortuna ridet invidos
 Et se lacescentes premit,
 745 Virtute dum flectit polos.
 Rudolphus auctor inclitae
 Parensque gentis, dum sua
 Pietate caelos commovet,
 Diadema Caesarum tulit
 750 Hostesque dextro numine
 Prostravit omnes. Tunc suum
 Secutus Albertus patrem
 Ausu peremit aemulum
 Audaciore. Hunc post duces
 755 Gente ex eadem, qui sacros
 Tenuere fascēs imperii,
 Iugum addiderunt hostibus
 Et scepra servarunt sua.
 Decus ille mundi Carolus,
 760 Quo nemo maior, omnibus
 Trophaea terris intulit
 Novasque terras et novum
 Aperuit orbem, scilicet
 Ut imperii idem terminus
 765 Qui solis esset et poli.
 Sic in triumphos extulit,
 Ut regna frenaret soli,
 Gentem hanc polorum rex Deus.
- [32] Vis nulla contra sufficit,
 770 Ruit in ruinam sed suam
 Poenasque solvit, dum exigit.
 Tunc nempe Caelum militat
 Pugnatque cum Caelo Tonans,
 Gens ista quando tangitur.

775 Placere superis qui potest,
 Dolis capi mortalium
 Armisque vinci non potest.

Finis Actus secundi.

Actus III. Scena I.

Germania. Genius Austriacus.

Germania.

Beate caeli rector et mundi arbiter,
 Qui fata regum lege dispensas tua
 780 Hominumque sortem, qui tuo nutu regis
 Lucis parentem, seu suas ortu novo
 Implens quadrigas adferat mundo diem
 Seu rursus illas caerulo abscondens mari
 Noctem reducat, o meam, o o, si meam
 785 Cladem videres! Cernis aethereas plagas,
 [33] Stellata qua se machina amplectens polum
 Utrumque pandit; cuncta terrarum vides,
 Seu versus ortum, versus occasum quoque
 Et qua calores solis exurunt solum
 790 Et qua rigescit frigore immani solum,
 Etiam hos dolores et meos cernis metus.
 Quousque tandem? Squalida, infelix, inops,
 Cruore foeda, lacrimis implens sinus
 Advenio supplex. Illa sum, si sum tamen,
 795 Germana tellus. Imperi sedes tui,
 Bellona toties cuius evertit statum
 Grassante Marte, cuius exstinxit decus
 Violenta populos Haeresis fallens meos.
 Equidem superstes sum mihi, sed sum meae
 800 Cladi superstes. Magne caelorum Tonans,
 Si nostra nondum fata decrevit Polus,
 Hoc oro, non ut Persicas frenem plagas,
 Non ut cruentis inferam Turcis iugum,
 Divesque nostris legibus subdat caput
 805 Arabs et Indus; una gens ut sit mihi
 Oro superstes, cuius imperio et manu

Iam tota servor, cuius auxilio tuus
 Renovatur in me cultus et patrum fides
 Sua iura recipit. Austriae gens haec tuae est,
 810 Quam turbulenti tollere e mundo duces
 (O o nefas, o dira Germanae lues
 Pestisque terrae) tollere e mundo duces
 [34] Iam iam laborant. Et feret, tantum nefas
 Patietur Aether?

Genius.

Ominosos hos metus,
 815 Germana tellus, pone! Sum genti datus
 Defensor isti, veniet e supero gravis
 Vindicta caelo; non cadet.

Germania.

Sed me tamen
 Percellit horror; omen avertat Tonans.

Genius.

Avertet istud.

Germania.

Gentis Austriacae ultimum
 820 Funus minantur.

Genius.

Funus invenient suum.

Germania.

Seseque scripto et mente iurata obligant.

Genius.

Ut sic rebelles in suam sortem ruant.

Germania.

Pauci fideles Caesaris causam foveant.

Genius.

Pauci fideles detegent, quicquid latet.

Germania.

825 Tamen est timendum —

Genius.

Scelere detecto nihil.

Germania.

Fritlandus iste robur armorum tenet.

Genius.

Sed mox in ipsum robur armorum cadet.

Germania.

Difficile forte est opprimere tantum ducem.

Genius.

Manus una tantum deprimet ferro ducem.

Germania.

830 Eequem timebit?

Genius.

Quem timendum non putat.

Germania.

Audere tantum nemo Germanus potest.

Genius.

Audebit alius, quem sibi fidum putat.

Germania.

At saeptus armis undique est —

Genius.

Claudetur ipse. Armis quoque

Germania.

Forte pugnandum diu est.

Genius.

835 Uno peremptus iste dux ictu cadet.

Germania.

Plures eodem scelere dstringent manus.

Genius.

Plures eodem concident fato simul.

Germania.

O quanta clades!

Genius.

Parva, magnorum tamen,
Et inter epulas victimae tantae cadent.
[35] Animum resume! Gente servata Austriae
Nunquam peribis. Sum tuus, qui sum illius
Custos et illam teque servabo simul.

Germania.

Perire nunquam, quem Polus servat, potest.

Scena II.

Fritlandus. Terscha. Kinskus. Illous. Neumanus. Senex.

Fritlandus.

845 Adhucne dubias Piccolominius moras
Trahit ergo? Rebus tarditas magnis nocet.
Consilia lentae saepe confundunt morae.
An nostra forsán iussa contemnit ferox
Et suspicatur, quidquid occultum volo?
850 Volvor, revolvor anxius, nec se satis
Tutatur animus turbido horrescens metu.
Et quid moratur?

Terscha.

Pelle, dux, animo metum!
Via longa multas saepius nectit moras.
Retinent cohortes, iussa praefecti petunt.

Fritlandus.

855 Ducis supremi iussa discutiunt moras.
Obtemperandum, cum iubet, cunctis cito est.
Adesse pridem debuit. Sed tu moras
Abrumpe, Terscha, quodque iam tempus petit,
Age ut Viennam miles armatus petat,
860 Diripiat urbem, Caesarem et totam domum
Subiciat ensi, quodque decretum est semel,
Occumbat uno tota progenies die
[36] Etiamque ferro pereat in cunis puer
Bolte, Coligny, Gustav Adolf, Wallenstein.

Lateque cunctas flamma populetur domos!
 865 Decreta iam pridem est dies. Sed tu quoque
 Contende Pragam, civium mentes mihi
 Et quicquid ultra est, praepara! Nam me suum
 Excipere debent principem et sceptrum dare.

Terscha.

Ibo, parabo cuncta. Quod superest, tuos
 870 Tibi tribunos iunge! Nam miles suos
 Duces sequetur.

Fritlandus.

Vade! Vos mecum hic mei
 Remanete proceres! Vestra si duret fides,
 Impellet alios, ut mihi iurent fidem,
 Consilia forsan nostra qui nondum sciunt.

Senex.

875 Latere scelera vix queunt unquam diu.
 Suspecta res est semper arcano latens
 Celata velo.

Fritlandus.

Nescio, quis se meos
 Ingerit in artus horror et sensus ligat.
 Timeo Galassum, Piccolominium quoque.
 880 Sunt hi fideles Caesari.

Senex.

Tantum bonos
 Timent nefandae conscii fraudis viros.

Kinskus.

Donis tribunos vince! Promissis fides
 Succumbit omnis.

Senex.

Nulla sinceram fidem
 Promissa vincunt.

Illous.

Omnia arbitrio regis.
 885 Iube! Supremi iussa praefecti audient.

Senex.

Si sint honesta.

Neumanus.

Coge! Nam obsequium parant
Violenta saepe iussa. Qui mortem timet,
Nihil recusat.

Senex.

Non timet constans mori,
Quicumque domino fidus est vere suo.

[37]

Fritlandus.

890 Res magna, proceres, exitum haud una suum
Sortitur arte; fraude, promissis, metu,
Benignitate. Nullus exiguo parat
Labore regnum.

Senex.

Quando per foedam cupit
Regnare fraudem.

Kinskius.

Noster est pro te labor,
895 Per nostra regnum corpora invadas licet.
Tibi si resistat Caesar, inveniet moram,
Moram in his lacertis.

Senex.

Caesari haud desunt manus.

Illous.

Tibi servit uni miles et tantum tuo.
Iussu arma tollet.

Senex.

Caesarem adversus suum
900 Nunquam.

Neumanus.

Occupatus Caesar et forsán suo
Fato involutus non tibi obiciet moram.
Pragam occupato! Rex eris. Regnum tenet,
Quicumque regni cautus invadit caput.

Senex.

Sic esse fortes, sed suis linguis solent
 905 Semper rebelles.

Fritlandus.

Cuncta providi prius.
 Timeo Galassum.

Kinskius.

Veniat et iuret fidem.
 Si nolit, uno, quem times, fato eripe!

Fritlandus.

Etiam timendus Piccolominius mihi est.
 Vel ille solus rebus obsistet meis
 910 Vel ense regem solus efficiet suo.

Illous.

Probata tanti saepe virtus est ducis.
 Felici pugnat ense nec quicquam timet
 Etiam in periculis. Hunc tibi quovis ducem
 Adiunge pretio!

Senex.

Nempe venalem putas.
 915 Illi sed omni carior pretio est fides.

Neumanus.

Etiam hunc recusat si tibi forsan fidem,
 [38] Occide! Nunquam mortui mordent canes.

Fritlandus.

Nisi fallor, aderit. Paruit semper mihi.
 Nos hinc eamus, reliqua curemus simul.
 920 Bis ante ternos rex ero forsan dies.

Senex.

Bis ante ternos non eris forsan dies.

Scena III.

Lalgus parasitus. Senex.

Lalgus.

Satis est. Secundum somnus augurium dedit,
 Nox ipsa curas sustulit. Iam iam meis
 Applaudit Aether fraudibus. Vidi omnia
 925 Nihilque cernens scepra conspexi nova
 Novumque regem et Caesarem vidi novum.
 O nox tenebris clarior Phoebos tuis!

Senex.

Quid iste somniator?

Lalgus.

In thalamo iacens
 Cum nox cadentem pelleret mundo diem
 930 Caliginoso cuncta convolvens sinu,
 Ardere vidi pulvere occulto domos,
 Lateque fumus nubilo totum globo
 Caelum tegebat. Deinde, dum horresco metu,
 Vidi cruentas sanguine effuso dapes
 935 Cadaverumque Cerere permixta struem.
 Ex arce sed mox corrui magno caput
 Ingens tumultu. Nec mora attonitos sopor
 Oculos reliquit, Phoebus adduxit diem
 Ac tum sereno Caesarem excelsum polo
 [39] Regemque vidi. Purpura aurato nitens
 Limbo micabat, longa gemmarum strues
 Capitis coronam luce formabat sua
 Sceptrumque cingens igne lambebat novo.

Senex.

Quod ergo monstrum est?

Lalgus.

Redditus vixdum mihi
 945 Vidi, nec erro, splendido vultu deam.
 Sic illa dixit: Disce, quod monstrum vides,
 Novus iste Caesar Franciae rex est tuae;
 Fritlandus iste rex novus; lapsum caput

Caput est cadentis Caesaris; multo strues
 950 Permixta tabo gentis Austriacae ultimum
 Est funus; inde pacis exortae iubar.
 O me beatum!

Senex.

Te tuus fallit sopor.
 Tibi nox, quod optas, somnio ostendit suo.
 Sit somniando rex tuus Caesar novus,
 955 Istud tumultu corruens magno caput
 Caput ominosum est. Nemo fatorum vias
 Scrutetur audax.

Lalgus.

Ibo, Fritlandum petam.
 Gaudebit isto somnio et iam rex erit. —
 At en Tribunus! Piccolominius, reor,
 960 Est iste. Magnae causa laetitiae est nova.

[40]

Scena IV.

Piccolominius. Kinskius. Illous. Neumanus. Senex.

Piccolominius.

Adsum vocatus. Causa quae moveat ducem,
 Ignoro; trepido subsilit pectus metu,
 Totos per artus frigidum inserpit gelu.
 Quid est? In armis corde constanti hactenus
 965 Et in periculis pectore invicto fui;
 Nunc se lacessit animus atque ultro suo
 Succumbit oneri. Fallor, aut dirum nefas
 Molitur aliquis, pace vel Caesar nova
 Tandem fruetur.

Kinskius.

Omnibus gratus venis,
 970 Nobis ducique. Magna spes cunctos tenet,
 Dum te videmus.

Piccolominius.

Causa quae tandem est viae?
 Venio vocatus. Si quod immineat novum

Patriae periculum, pectus hoc morti offero;
Me nullus unquam cernet ignavum dies.

Kinskius.

- 975 Tua nota virtus. Dux tuae causam viae
Mox explicabit. Sis tuus, sed sis simul,
Hoc oro, noster, dumque dux optat, duci
Adiunge mentem! Revocat hunc Caesar domum,
Ut arma ponat, deserat bellum, iubet.
980 Invidia tantum sola persequitur domum.

Piccolominius.

Parere non vult?

Illous.

- Nec decet. Totum hactenus
Invictus ipse pondus armorum tulit.
[41] Expendit aurum, militem adiunxit sibi,
Cum nullus ultro Caesarem vellet sequi.
985 Et iam tribuni mente iurata ducem
Volunt tueri. Nemo consilium improbat,
Signata certo est omnium scripto fides.
Nec tu recusa! Castra Fritlandus regat.

Piccolominius.

Etiamne contra Caesarem?

Neumanus.

Nihil hic potest.

- 990 Illum tueri non decet, legem suo
Capit a senatu, et hic ducem opprobrio premit.
Proba ergo, cuncti quod probant belli duces!

Piccolominius.

- Ut sim rebellis, ut datam fallam fidem?
Non si ipse iubeat rector astrorum Tonans,
995 Non si per astra pontus evolvat suas
Agitatus undas. Obruar terra prius,
Quam me infidelem sentiat Caesar sibi.
Et arma contra Caesarem? O dirum nefas!
Ut ille nostro pereat auxilio, cui
1000 Tot iam per annos corde iurato fidem
Et hoc periculis pectus obstrinxi meum?

Potius per istas ensis intrabit fibras
 Animamque membris pellet extinctam meis.
 Moriamur ergo! Carior vita est fides.

1005 O cor, tibine perfidam quisquam fidem
 Obiciat unquam? Pereat Austriacae domus,
 Stirps illa, cuius sola Romanam manus
 Fidem tuetur? Pectus hoc, pectus mihi
 Semper fidele est. Apage perfidiam! Ratum est.
 [42] Vel mille nostro corpore excipiam neces,
 Mecum sepulcro aut ipsa condetur fides.

Kinskius.

Abriperis ira teque turbatum furor
 Agit impotentem. Mente composita tuos
 Compone motus! Ut fidem iures duci,
 1015 Hoc postulamus.

Piccolominius.

Caesari dixi fidem.
 Repetere si dux Caesari hanc mandat fidem,
 Nihil recuso. Perfidum si me cupit,
 Frustra laborat. Caesari nunquam ducem,
 Quamquam minetur, praeferam. Possum mori,
 1020 Sed gloriose, turpiter nunquam queo.

Illous.

Quid ominaris? Facere quod fortis potest
 Probusque quod vir, petimus. Addicas fidem!
 Nos hic tribuni dedimus exemplum tibi.

Piccolominius.

Violare scriptam Caesari me vis fidem?
 1025 Violabo nunquam. Gladius hic tantum nefas
 Arcebit a me.

Neumanus.

Nos tuum adventum duci
 Dicemus ergo. Magna spes illum tenet.

Senex.

Generosus animus fallere haud novit fidem
 Infamiamque morte vel peius fugit.

Scena V.

Piccolominius. Senex. Lalgus.

Piccolominius.

1030 Hoc suspicabar; placuit haud unquam mihi
 Conventus iste. Te, Tonans, testem voco,
 Istos recessus cordis et latebras mei
 [43] Animumque cernis. Nulla perfidia hic latet,
 Sincera semper mens fuit, caruit dolis
 1035 Fidele pectus. Morte testabor mea,
 Quoties rebellem stirpis augustae domus
 Aliquem vel hostem sentiet.

Senex.

Semper timet

Mens nata magnis addere opprobrium sibi.

Piccolominius.

Etiamne nomen sera posteritas meum
 1040 Reprehendat unquam? Perfidum me gens mea
 Accuset unquam? Criminis tanti capax
 Non animus iste est, gloriae affectat decus.
 Annos nepotum cernit et labem timet
 Inferre famae. Decore si careat suo,
 1045 Mors ipsa vita est.

Senex.

Turpiter nescit mori,

Qui candidatus gloriae est, nec vivere
 Sine honore curat.

Piccolominius.

Volvor incertus tamen.

Ducem movebit ista libertas mea
 Audaxque dictum. Vir ferox, vir est potens
 1050 Animoque praeceps, pronus in caedem ruit,
 Cum forte subitus pectus inflammat calor.
 Succumbit irae nec potens dextrae est furor
 Obnubilatus. Forsitan ferro irruet
 Turbatus in me; nam furor nescit modum.
 1055 Ambitio mentem pulsat, et nunquam satis

Sibi credit esse. Si fidem sceleri negem,
Peream necesse est.

Senex.

Ira praecipitem trahit
Iram et furorem. Qui sapit, semper fugit

Piccolominius.

Euge anime, fortem Caesari ostendas manum.
[44] Ratum est. In ipsas inseram ferrum fibras,
Moriatur ista dextera. Si me mori
Forte ipse cogat, (adiuva, o Aether, manum!)
Nunquam superstes post meam vivet necem.
Moriemur ambo, victimam hanc caelo dabo.

Senex.

1065 Laudis theatrum est fortis interitus viri.

Lagus.

Vir magne, adesse protinus te dux iubet.

Piccolominius.

Hac mandat hora?

Lagus.

Sic iubet. Promptus moras

Abrumpe cunctas!

Piccolominius.

Nempe cum medium tenet

Nox atra caelum?

Lagus.

Sic iubet. Noctu quoque

1070 Partitur horas et vigil curas premit.

Piccolominius.

Tu vade, veniam. Mortis haec hora est meae.
At non inultus moriar, imperium mea
Iuvabo morte, degener nec sic cadam.
Sic ibo, nudum claudet hoc ferrum latus,
1075 Hac parte parvum veste velabo selopum.
Si tentet aliquid, flammeo pectus globo
Et igne totas cordis abrumpam vias

Sedemque vitae. Si cadam, mecum cadet. —
En ipse!

Senex.

Inultus cadere vir fortis nequit,
1080 Solaciumque est hoste deiecto mori.

[45]

Scena VI.

Piccolominius. Fritlandus. Kinskius. Illous. Neumanus. Senex.

Piccolominius.

Parere iussis, magne dux, volui tuis.
Adsum vocatus. Indolem cernis meam
Fidumque pectus. Asperum si quid meo
Ab ore fluxit, subitus extorsit calor,
1085 Dum nempe mentis moveor ignarus tuae.
Abripuit animum fervor imprudens meum
Et primus oris impetus. Nunc dum tua
Consilia prudens aestimo, mentem nova
Ratione muto. Neminem fidum magis
1090 Aut consulentem rebus invenies tuis.

Senex.

Servire prudens tempori semper solet
Et tegere mentem.

Fritlandus.

Laetor adventu tuo.
Probata virtus est tua et multis fides
Spectata rebus.

Piccolominius.

Dubia me nunquam fides
1095 Pertraxit ad te; si qua libertas mea est,
Candore peccat; fraudis est expers tamen.

Senex.

Simulare sapiens, cum salus dubia est, potest.

Fritlandus.

Amplector istud pectus et fidum mihi
Promitto semper. Caesar est in me nimis

1100 Iniuriosus, lacerat et famam meam
 Et abesse castris me iubet. Mens nunc rata est
 Opprimere totam gentis Austriacae domum.
 [46] Sit Caesar alius, rex ego et sceptrum mihi
 Tradat Bohemus, Austria agnoscat ducem.
 1105 Aderunt tribuni, miles imperio meo
 Parebit omnis. Gente sublata unica
 Tunc pax serenum reddet imperio diem.
 Tu rebus istis, qua potes dextra, fave
 Animoque promptus!

Senex.

Stultus oblitus sui est.

1110 En prodit illi mentis arcanum suae,
 Timere merito quem potest. Semper cito
 Quicumque credit, fallitur.

Fritlandus.

Merces manet
 Te magna mecum. Dux eris, cum rex ero,
 Cumulabo magnis opibus.

Piccolominius.

Hunc animum prius
 1115 Testatus in me es; fidus et constans ero.
 Tua ista mens est patriae pacem dare
 Hostemque pacis tollere. At miles tibi est
 Iungendus omnis. In tuas partes quoque
 Veniet Galassus; hunc tibi adiungam virum.

Fritlandus.

1120 Hoc ergo cura!

Kinskius.

Gratulor tandem tibi
 Ducique; sic praestare te fidum decet.

Illous.

Virtute tanta praemium dignum feres.

Neumanus.

Et istud altae est indolis signum tuae.

Fritlandus.

Docebo cuncta; tu domum mecum subi!

Senex.

1125 Dant verba verbis; credulum fallit ducem.
Fidus manebit Caesari, infidus duci.

[47]

Chorus.

De constanti fide.

Quisquis fido pectore constans
Nullo mentem tempore mutat
Vivitque inter mille pericla
1130 Retinetque animum semper eundem,
Dignus superis coetibus ille est.
Non si nivibus Caucasus horrens
Aut sublimi vertice Olympus
Corruat, animum trepido tangit
1135 Terrore gravem. Celsior ipse
Desuper altos cernens caelos
Ambit superae culmina patriae.
Non si saevus mille tyrannus
Ingerat atrae tormenta necis,
1140 Non si Furias Erebo laxet
Arbiter Orci totamque Stygem
In caput unum litore rupto
Mittat et ardens defluat ignis,
Semper mentem servat eandem.
1145 Multum certus despicit aurum
Regnaque spernit, quamquam possit
Totum sceptro subdere mundum.
Levis est animi munere vinci
Et perfidiae est violare fidem.
[48] Dignus Stygio perfidus Orco est
Et perpetuis tenebris pasci.
Illum torto verbere Furiae
Agitent, nec se recreet aura,
Quae vitales animos addit.
1155 Qui namque fidem fallax violat,

Is luce animum privat et aura.
 Pretium vitae est servata fides,
 Pretium est mortis violata fides.
 Animus constans dignus Olympo est,
 1160 Perfidus animus dignus at Orco est.
 Gloria semper sequitur fidum.

Finis Actus tertii.

Actus IV. Scena I.

Fritlandus. Piccolominius. Kinskus. Illous. Neumanus. Senex.

Fritlandus.

Iam cuncta nosti, arcana detexi mea.
 Gerenda res est; restat, ut praestes fidem.

Piccolominius.

Praestabo. Mentem cernis et dextram probas.
 1165 Mora nulla per me est.

Fritlandus.

De tua haud dubium est fide.

Ubi nunc Galassus haeret, Altringer quoque?
 [49] Quae causa lentae detinet tardos viae?
 Consilia nostris sana si rebus petunt,
 Cur non citatis advolant ad nos equis?
 1170 Consulere mecum, quisquis est mecum, cupit
 Et providere patriae. Sed tu tamen
 Abi expeditus, Austriam velox pete
 Mihique iunge militem! Styriam occupa,
 Ne quis Vienna quaerat effugium, cave!
 1175 Te mox sequemur. Reliqua curavi prius,
 Quis domibus ignes addat, augustam domum
 Quis perimat ense. Gentis Austriacae ultima
 Decreta mors est; patria hanc mortem petit.
 Abi et Galassum, dum potes, tecum mihi
 1180 Facilem reducas!

Piccolominius.

Ibo, tentabo omnia.
 Animo Galassus fallit haud unquam suo.
 Fides probata est hactenus.

Senex.

Sed non tibi.

Fidus Galassus Caesari, ut debet, suo est.

Kinskius.

Tua sola nobis adferet pacem fides.

Piccolominius.

1185 Ero fidelis.

Illous.

Ceterorum quisquis est,

Tuam sequetur, si voles, ultro fidem.

Piccolominius.

Volo.

Neumanus.

Nec aliud velle iam prudens potes.

Afflicta lassas patria protendit manus.

Piccolominius.

Quaerenda patriae semper est primo salus.

1190 Quaeremus istam.

Senex.

Nempe, quo debes, modo.

Dat verba prudens et suis verbis cavet,

Ne fidus erret neve perturbet ducem.

Fritlandus.

Tu vade, rebus adferes nostris opem.

[50]

Scena II.

Piccolominius. Senex.

Piccolominius.

Evasimus. Tibi, o Tonans, grates ago.

1195 Servata per te est vita, quam reddam tibi

Et Ferdinando Caesari. Potui quidem

Simulare mentem et debui; semper tamen

Simulando constans hoc mihi pectus fuit,

Sit testis Aether. Cernit hunc animum Deus

1200 Et hos recessus pectoris. Nunc, dum licet,
 Certus monebo Caesarem et totum simul
 Sic annuente detegam caelo scelus.
 Me nemo dicet perfidum. Imprudens sua
 Fritlandus iste arcana detexit mihi,
 1205 Sed paenitebit. Voluit hoc caeli Deus,
 Ut cogitatum morte multaret nefas.
 Ibo ad Galassum; Caesari fidus suo est
 Deoque fidus. Militum obstringam fidem,
 Sed Ferdinando. Teneat hanc urbem sibi;
 1210 Mox obsidebo et milite occludam viam.

Senex.

En hic timendus, qui suae vitae prius
 Merito timebat. Sic Deus sortem malam
 Meliore mutat.

Piccolominius.

Gentis Austriacae salus,
 Religio patrum, patria, imperium, fides
 1215 Et ipse Caesar ultimam exspectant necem,
 Ni mox eatur obviam. Rumpo moras,
 [51] Remedia namque lenta nil unquam iuvant.
 Eamus ergo! Celeritas tollet malum.
 Hoc in periculo nostra se ostendet fides.

Senex.

1220 Sic vade! Quisquis praevenit cautus malum,
 Is vitat illud. Utere et ferro et manu! —
 En somniator rursus. Ut tristis tacet!

Scena III.

Lalgus. Senex.

Lalgus.

Nihil hic placet; nox terret, affligit dies.
 Et ominosa est nimia credulitas ducis.
 1225 Dimittit illum, quem timere mox potest.
 Fortuna quem vult perdere, excaecat prius.
 Stricto secandum fuerat hoc ferro caput.

Ut cautus egit! Ut suam sollers fidem
 Simulavit! Ore verba composito dabat,
 1230 Nil non probabat. Non placet. Mihi cor salit
 Et hoc tumultu palpitat pectus gravi.
 Evasit ille nec tamen scripto suam
 Fidem obligavit. Caesarem actutum suis
 Forte admonebit litteris. Nunquam nocent
 1235 Praescita cautis sortis adversae mala.

Senex.

Parasitus iste iam sapit, sero tamen.
 Commissus error exitum exspectat suum.

Lalgus.

Ut huc Galassus veniat? Ut sese duci
 Atque arma iungat? Caesari ut violet fidem?
 [52] Potius ruenti verticem obiciet polo.
 Detecta fraus est nostra; nec fallor, brevi
 Poenas luemus.

Senex.

O Tonans, verum hunc, precor,
 Fac esse vatem!

Lalgus.

Somnio illusit mihi
 Nox una tantum, quaeque tunc nihil videns
 1245 Simulacra vidi, iam metu mentem premunt.
 Fritlande, metuo, nec parum metuo tibi.
 Crudelitatis tam cito oblitus tuae
 Hostem benigno recipis affatu et fidem
 Adhibes, doloso decipit dum te modo.
 1250 Hic saevendum tempore oblato fuit.
 Vereor ruinam; prodere haud unquam decet
 Arcana multis. Non satis constat sibi
 Dux ipse. Multa volvit, incertus tamen
 Et se fatigat animus et curas cito
 1255 Deponit omnes. Languet et totus iacet
 Quandoque tristis, rursus assurgit sibi
 Sese lacessens impetu.

Bolte, Coligny, Gustav Adolf, Wallenstein.

Senex.

Fraudis reus

Quicumque tantae est, multa convolvat suo
 Animo necesse est. Grande patrandum scelus
 1260 Nescit quietem.

Lalgus.

Video nec fallor. Ducem

Incertus animo fertur et gressu ferox
 Turbata signat pectora. Hoc omen malum est,
 Peccare subito semper iratus solet.

Scena IV.

Fritlandus. Terscha. Senex. Lalgus.

Fritlandus.

Turbatur animus, cor mihi retro, salit
 1265 Fugamque versat intus. Ut turpem mihi
 Fugam capessam? Caesaris timeam minas?
 Nondum ista novit, corde quae occulto latent.
 Latet hic repostum, quod timet, sed non diu
 Intus latebit. Noster erumpet furor
 1270 Totique laetum reddet imperio diem. —
 Agedum quid ergo est? Quid mihi, Terscha, refers?

Terscha.

Consilia novit cuncta iam Caesar tua.

Fritlandus.

Consilia novit nostra?

Terscha.

Non illum latent.

Fritlandus.

Quid ergo Pragae?

Terscha.

Milite ingenti occupat
 1275 Iam Caesar urbem; militi clausa est tuo.

Fritlandus.

Ecquid Viennae?

Terscha.

Cuncta discussa, eruta,
 Examinata, pulvis inventus, vigil
 Ubique constitutus, excubiis domus
 Servantur omnes; amplius tota timor
 1280 In urbe nullus, et tibi cives male
 Tantum imprecantur.

Fritlandus.

Pro nefas! Pro pro nefas!
 Adhucne vivit Caesar?

Terscha.

Et vivit quidem
 Et te rebellem lege proscripsit sua.

Fritlandus.

Proscripsit? Et me lege proscripsit sua?
 1285 Et me rebellem?

Terscha.

Iam omnium ferro pates
 [54] In teque quisquis strinxerit fortis manum,
 Cumulatus auro gloriam illustris feret.

Fritlandus.

O sors! Et in me stringat ut quisquam manum,
 Ut pectus illud fodiat?

Terscha.

Insidias cave!
 1290 Cunctos timere et cuncta proscriptus potest.

Fritlandus.

Cuncta arma in ipsum Caesarem obvertam prius.

Terscha.

Etiam arma Caesar iam tibi eripuit sua.
 Dux est Galassus, Piccolominius quoque.
 Sic ipse iussit.

Fritlandus.

Dux Galassus, qui mihi
 1295 Fidem obligare debuit?

Terscha.

Tenet Austriam
 Totumque claudit flumen et ferro vias
 Praemunit omnes.

Fritlandus.

Piccolominius quoque?

Terscha.

Hic universum Caesaris robur simul
 In arma cogit teque iam Pilsnae cupit
 1300 Ferro obsidere. Nulla spes, multus timor.
 Spes nulla Pragae. Cuncta praesidio tenet
 Et cuncta munit Suysius. Sic spe tui
 Regni excidisti. Miles abscedit frequens.
 Benignitate Caesar invitat sua
 1305 Cunctisque parcit. Venia sic illos facit
 Sperata profugos; deserunt ipsi quoque
 Centuriones signa nec servant fidem.
 Mutata sors est, omnia in peius ruunt,
 Hic dum moramur.

Fritlandus.

Nulla spes restat mihi?

1310 Nostram fefellit Piccolominius fidem.
 Me, me ipse verbis, ipse decepit suis.
 Simulare fallax novit et solo fidem
 [55] Probare vultu. Vah furor! Vah vah furor!
 Cur tam benigne perfidum excepi ducem?
 1315 Cur sic peperci? Me meus, me me meus
 Candor fefellit. O meas, o si meas
 Fas experiri sit tibi rursus manus!
 Et usque et usque et millies et millies
 Meus iste gladius pectus effoderet tuum,
 1320 Meus iste gladius sanguinem hauriret tuum!
 Dum te putavi rebus addictum meis,
 Me prodidisti. Perfide, hoc, hoc sub pede
 Iam te decebat vuluere oppressum mori.
 Iam te decebat corpore effracto tuam

1325 Exspuere vitam. Quo furor, quo me furor
Retrahis trahisque!

Terscha.

Magne dux, nunc dum licet,
Cohibe furorem! Perditis nunquam est furor
Medicina rebus. Consule actutum tibi!
Ratio tueri te potest, non hic furor.
1330 Spes forte restat aliqua, consilio est opus.

Senex.

Spes nulla restat, quando vulgatum est scelus.
Corrigere fatum non licet.

Lalgus.

Proceres voca!
Hi te iuvandi forsán invenient modum.

Fritlandus.

Tu vade, proceres convoca! Nondum mihi
1335 Excessit animus. Cuncta subvertam prius,
Quam me iste vincat Caesar. Hac fatum in manu est.

Senex.

Immo in Tonantis est tuum fatum manu,
Et mox videbis. Sera consilia expetis.

[56]

Scena V.

Fritlandus. Terscha. Kinskius. Illous. Neumanus. Senex. Lalgus.

Fritlandus.

Consilia, proceres, Caesar agnoscit mea
1340 Sese que contra viribus munit suis
Et armat in me. Piccolominius fidem
Mihi fefellit. Ergo quid facto est opus?
Deliberate! Spes mea in vestra est manu.

Terscha.

Pilsnae minantur, claudere hanc urbem volunt.
1345 Non hic moremur. Consules frustra tuis
Conclusus armis, arma libertas dabit.

Quaeramus illam, proxima est. Non hinc procul
Urbs Aegra. Muniatur et sedes novi
Sit ipsa belli.

Kinskius.

Magne dux, nondum tuo
1350 Voto excidisti; arcana qui novit tua,
Nondum arma vicit. Militem actutum iube
Adesse castris, quisquis hostis hactenus,
Sit nunc amicus. Capere quod regnum dolo
Forsan volebas, rapere iam ferro licet
1355 Et Marte aperto. Desere haec urbem cito!
Vicinus Aegrae est hostis, hic sit spes tua.
Migremus Aegram.

Illous.

Pilsna praesidio tamen
Sit tuta magno. Caesar hanc urbem petat
Et quatiat armis, tempus hic longum teret.
1360 Weimariensis adferet nobis opem
[57] Arnhemiusque viribus vires tuis
Adiunget ultro. Sorte mutata tamen
Petamus Aegram.

Neumanus.

Longa consilia extrahunt
Perduntque tempus. Hostis accelerat viam,
1365 Nec Pilsna tutum praebet hospitium tibi.
Abeamus Aegram! Tuta consilia hic licet
Morasque trahere.

Fritlandus.

Rebus adversis decet
Virtute niti, facere spem certam sibi,
Neglegere nunquam tempus. Hoc ergo est ratum,
1370 Eamus Aegram. Miles hanc urbem suis
Tueatur armis. Lalue, festinans abi,
Praecurre, tutam praepara nobis domum!
Te mox sequemur.

Lalgus.

Ibo, praecurram celer.

Fritlandus.

Praefectus urbem claudat, haec tantum mihi
1375 Meisque pateat.

Lalgus.

Iussa praefecto feram
Tuisque rebus consulam, dum tu iubes.

Fritlandus.

Properate, proceres! Nostra non patitur moras
Fortuna lentas, promptum iter tempus petit.
Currus equosque et sarcinas, aurum simul
1380 Et quidquid hostis optat, auferre hinc licet.
Parate celeres cuncta! Nullius manus
Ignava iam sit; omnium hic agitur salus.

Senex.

Itur, reditur, curritur, recurritur
Et cuncta raptim et cuncta turbate. Timor
1385 En addit alas omnibus.

Fritlandus.

Famule, huc cito!
Secretiores litteras tecum rape
Aerariumque!

Terscha.

Lente, non properas, puer?
[58] Age iunge currum!

Kinskus.

Tu mihi adducas equum!
Ne sit supellex perdita, aut tandem lues.

Fritlandus.

1390 Nullus tubarum sit sonus, taciti viam
Rapiamus omnes!

Illous.

Quo meus tandem puer
Evasit ergo? Perge, ne loculos meos
Retro relinque!

Neumanus.

Tu mone aurigam, celer
 Ut expeditis, si potest, volet rotis!

Senex.

1395 Ite hinc, volate, currite! A tergo est timor
 Et instat, urget, pellit, extremos premit.
 Ut scelera miseros fraudis impellunt reos!
 Ut eos flagellant! Consciis recti haud timet.
 Nova regna poscunt, turpiter fugiunt tamen. —
 1400 Quis iste rursus? Pectore audaci viget.

Scena VI.

Butlerus. Fritlandus. Senex.

Butlerus.

Dux magne, sero forsan advenio tuo
 Iussu vocatus. Longa detinuit via,
 Quamquam expedito miles instaret pede.
 Iube, quod optas!

Fritlandus.

Gratus es, si sis meus.
 1405 Ubi est Galassus?

Butlerus.

Austriae imponit suas
 Utrique turmas.

Fritlandus.

Piccolominius quoque?

Butlerus.

Hinc inde cogit militem, ut quaedam sibi
 Nova castra iungat.

Fritlandus.

Sit satis. Iam iam moras
 Abrumpo cunctas, desero Pilsnam et meas
 1410 Aegram cohortes transfero. Tu me sequi,
 Butlere, debes.

Butlerus.

Exsequar, quicquid iubes.

[59]

Fritlandus.

Esto fidelis et mihi iura fidem!

Obruere bello Caesarem fixum est mihi.

Me spernit ille, merita contemnit mea,

1415 Proscribit, instat, praeficit castris ducem

Suis Galassum. Tu mihi fidus mane

Constansque semper; praemium certum feres.

Arces et aurum, quicquid optabis, dabo.

Seneca.

Arcana rursus aperit imprudens sua.

1420 Ut caecus errat?

Fritlandus.

Mente quid dubia tremis!

Butlerus.

Iurata mens est Caesari, addixi fidem.

Fidem duobus vir probus nunquam dabit.

Sim liber, et mox alteri addicam fidem.

Fritlandus.

Tu liber esto, tempus haud patitur moras.

1425 Me sequere et Aegram militem adducas tuum!

Te cras videbo.

Senex.

Cras nihil forte amplius

Vivus videbis. Arduum qui non potest

Tacere facinus, exitum expectet malum.

Butlerus.

Quid istud ergo est? Caesarem iam dux cupit

1430 Opprimere bello? Postulat nostram fidem,

Ut sim infidelis? O Tonans, non non licet.

Hibernus in me est animus et fidus deo.

Servabo dictam Caesari semper fidem.

Venale non est pectus hoc auro meum

1435 Nec illud arces integrum aut regnum potest

Unquam movere. Sit fides constans mea,
Aurum ipse et arces proditor frenet suas.
Hoc suspicabar; testor hunc caeli diem.

[60] Suspecta nobis ista Fritlandi fuit

1440 Ambitio semper. Aliquid audendum est semel.

Totam una causam fortis absolvet manus.

Sequamur illum! Sic iubet, non sic volet.

Chorus.

Genius Austriacus. Germania. Chorus.

Genius Austriacus.

Tandem, tandem, Phoebe, serenos

Indue vultus! Capit ecce fugam

1445 Latebrasque petit, qui Austriacam

Delere domum nititur armis.

Germania.

At me duello destinat alteri

Viresque cogit, ne mihi Caesaris

Ferat levamen certa potentia.

1450 Semper supersunt magna doloribus

Fomenta nostris. O deus, o mihi

Quando redibit purior aethere

Pax certa ab alto? Comprime, dum licet,

Viros feroces cordaque perfida!

Chorus.

1455 Pax, ades celso properans Olympo,

Pax, ades, terrae miserata nostrae!

Sentiat seros obitus tyrannus

Et gemat stricto gladio peremptus.

Unicum nobis superest levamen

1460 Cernere hunc sparsum medios cruorem

Ire per agros.

Genius.

Matura scelus sequitur poena

[61] Nunquamque scelus poena relinquit.

Iam satis et plus satis est sceleri

1465 Tantas parvo tempore vires

Sumpsisse prius. Nunc ambitio
Ruit ad summum nescitque modum.
Uno tamen corruet ictu.

Germania.

Pax uno ab ictu reddita me simul
1470 His liberabit sola doloribus.
Romana mecum religio suis
Reddetur aris tutaque plebs meis
Reddetur agris. Sanguinis o satis
Campi biberunt fessaque plurimis
1475 Adhuc laborant arva sub ossibus.

Chorus.

Iam satis nostris furibundus oris
Saeviit Mavors, satis in colonos
Detonans bellum violavit agros.
Inde iam vexat miseros egestas,
1480 Multiplex atque hinc patriae ruina.
Haurit ex imis lacrimas medullis.
Respice o tandem, Deus, imminentem
Tolle ruinam!

Genius.

Iam tua tangunt superos vota.
1485 Graditur lento vindicta gradu,
Graviore premit postea fato.
Spera! Venient tempora pacis,
Cultusque novos laeta resumes.

Finis Actus quarti.

[62]

Actus V. Scena I.

Fritlandus. Butlerus. Cordonus. Leslaeus. Senex.

Fritlandus.

Appulimus Aegram, quaeque spes pridem fuit,
1490 Eadem remansit. Ipse fortunam mihi
Faciam faventem; si suas mutet vices,
Stantem tenebo. Quisque fortunae est suae
Fabricator et dux. State vos mecum viri

- Fortesque! Quicquid sortis adversae est, fide
 1495 Superabo vestra. Non mihi Caesar metum,
 Austriaca non gens tota, non auro potens
 Hispanus addet. Sentiet, quantum duci
 Sit provocato pondus et quantum furor
 Atque ira possit. Me suum Caesar ducem
 1500 Proscribit atrox et mea ingratus nimis
 Merita et labores temnit. Hispanus suis
 Elatus Indis Caesarem, quo vult, trahit,
 Ut servitutis nempe Germanis iugum
 Addat pudendae. Nec suo est aequus patri
 1505 Rex Ferdinandus, castra molitur nova
 Et iam triumphos, hoste non viso prius,
 [63] Aulæ ministros inter et cives agit.
 Nondum arma vidit, ducere armatas tamen
 Cupit cohortes meque proscripto duce
 1510 Dare iura castris. Si quis est in me vigor,
 Scintilla verae si qua virtutis manet,
 Mens excitanda est et gravi tandem manus
 Armanda ferro. Nempe magnarum memor
 Iniuriarum est animus, ulcisci cupit.
 1515 Sit testis aether, patriae pacem volo
 Germaniaeque, qua licet, certam meae
 Tranquillitatem. Quae mihi vires adhuc
 Et quae supersint arma, dum nostris favet
 Iam rebus hostis, vos satis scitis viri.
 1520 Tota ipsa nostrum patria vel nutum videns
 Se commovebit, Caesari opponet manus
 Et hunc repellet. Vos quoque hic fortes decet
 Animos probare. Nostra spes est vestra spes,
 Servire nemo rege Fritlando potest.
 1525 Butlere, quis animus est tibi?

Butlerus.

Semper meas

Partes tuebor fortis et fidus simul.
 Dubitare nec tu, dux, potes. Saepe hanc manum
 Et hoc probasti pectus. Hibernus solet

Nunquam esse domino proditor fallax suo.
 1530 Videbis hoc et senties.

Fritlandus.

Laudo fidem,
 Manum probo. Felicitatis hoc tuae est
 Adesse nobis; praemium magnum feres.
 Hoc nunc agendum. Milites circum tui
 [64] Urbemque iuxta per vias prompti erunt
 1535 Armis parati, ne quis huc intret mihi
 Hostis, cavebunt.

Butlerus.

Iussa militibus dabo,
 Alii meique iam excubant cuncti foris.

Fritlandus.

Cordone, quid tu?

Cordonus.

Non tibi ignotus, reor,
 Tot iam per annos arma pro imperio tuli.
 1540 Urbs haec et urbis arx meae fidei et simul
 Commissa curae est. Nemo pervertet fidem,
 Curamque vigilans ipse praefectus geram.

Fritlandus.

Servabis urbem arcemque confidam tibi.
 Leslaee, rebus tu meis operam dabis,
 1545 Etiamque, quicquid forte scribetur, leges
 Referesque nobis. Hanc tuam novi fidem.
 Dispone, nostram si quid haud curam exigit!

Leslaeus.

Erit haec potestas publici semper boni,
 Et fidus utar. Si quid ulterius iubes,
 1550 Curabo promptus.

Fritlandus.

Sit satis. Vobis mea
 Nota est voluntas. Quod petit patriae salus,
 Quod vestra poscit rebus in tantis fides,
 Commendo vobis; laudis hic campus novae est.

Senex.

Detexit animum credulus rursus suum
 1555 Et verba tantum pro suis verbis refert.

Scena II.

Butlerus. Senex.

Butlerus.

Cor intus ardet et manus ferrum petit
 Et mens theatrum gloriae expectat suae.
 [65] Ut ille vivat, cernat has caeli faces
 Facinusque tantum Caesarem contra audeat,
 1560 Meditetur ipse gentis Austriacae necem?
 Intus laboro; non meus, non sum meus.
 Hoc pectus alto numen e caelo movet,
 Instigat animum. Debet hic tandem mori,
 Proicere vitam, sanguine aspergi suo.

Senex.

1565 Sic est, meretur proditor tandem mori.

Butlerus.

Res magna magno semper auxilio indiget.
 Tentare tantum facinus haud fuerit satis,
 Peragenda res est. O Tonans, animum vides,
 Sed adde vires! Hac manu, o utinam hac manu
 1570 In perduellis stringerem ferrum iecur,
 Transverberarem pectus et dextram cruor
 Sequeretur omnis! Victimam hanc caelo darem
 Et cuncta mundi vota complerem simul.
 Tamen est agendum. Forte Cordonus manum
 1575 Hic commodabit, forte Leslaeus quoque;
 Sincera utrumque nam mihi iunxit fides,
 Amorque vitae, patria coniunctos facit.
 Uterque Scotus. Scotus Hiberno favet
 Vicinus, et iam bella nos pridem simul
 1580 Fecere amicos. Gloriae in partem volent
 Venire nostrae, Caesari servant fidem.
 Quid, si recusent? Restat actutum mori;

Consilia mortem prodita accersent meam.
 O anime, quid nunc? Forte succumbes tibi,
 [66] Formido pectus forte percellet tuum.
 Agedum quid haeres? Gloriosum est sic mori,
 Ne sit tyrannus. Facere vir fortis potest,
 Quod obstupescat mundus et caelum probet,
 Si nil veretur. — Ecce Cordonus, simul
 1590 Leslaeus ecce. Adibo, consilium est ratum
 Aperire nostrum.

Senex.

Forte nunc idem volunt.
 Viri fideles facile non mutant fidem
 Et in periculo gloriam tantum petunt.
 Mors gloriosa fortibus grata est viris.

Scena III.

Butlerus. Cordonus. Leslaeus.

Butlerus.

1595 Cordone, pridem pectus hoc novi tuum
 Fidele semper, semper excelsum, deo
 Magnoque fidum Caesari.

Cordonus.

Semper fui
 Eroque semper Caesari fidus meo.

Leslaeus.

Nec alius in me est animus, et fixum est mori,
 1600 Modo nostra magno Caesari constet fides.

Butlerus.

Utrumque grata pectus amplector manu.
 Oblata nunc est gloriae iugentis seges,
 Et quis recuset? Orbis has spectat manus,
 Hos orbis animos; Caesar hos gladios petit,
 1605 Ut cogitatum morte Fritlandi scelus
 A se repellat. Omnium in magno salus
 Nunc est periculo, vel mori debet, necem
 [67] Qui machinatur omnibus.

Cordonus.

Nulla est mora.

Moriatur ipse, si capi forsanequit.

Leslaeus.

1610 Nec ille tantum; ceteri quotquot duces
Vires eidem destinant sceleri suas,
Hic immolentur.

Butlerus.

Laudo constantem fidem.

Nos firmus ergo Caesari nexus liget.
Iuremus omnes! Sic licet flexo genu
1615 Iunctisque gladiis pectori sacro fidem
Iuremus ore!

Cordonus.

Quod petis, flecto genu.

Leslaeus.

Genuque flecto.

Cordonus.

Pectori hunc ensem tuo
Admoveo nudum, Caesari iuro fidem.

Leslaeus.

Meus ensis ecce pectus hoc tangit tuum,
1620 Sit testis aether, Caesari iuro fidem.

Butlerus.

Vestro ensis iste pectori admotus quoque
Sit testis animi: Caesari iuro fidem.
Caeli monarcha, cuius imperio ruit
Abominandum quicquid est, certam tuis
1625 Opem adde servis! Concidat dirum caput
Et grata caelo victima occumbat tuo.

Cordonus.

Cernis fideles Caesari servos suo,
Iuva obsequentes et manus fortes rege!

Leslaeus.

Offerre caelo victimam mens est tua,
 1630 Sed adde robur, nec manus nec mens cadat!

Butlerus.

Satis est. Tenemur unico nexu simul.
 Animos, lacertos et manus iungit fides.
 Iam dux peribit et duci quisquis suam
 Addixit operam.

Cordonus.

Si viri fortes sumus,
 [68] Actum est. Tenentur, ipsa captivos facit
 Fortuna nostros.

Leslaeus.

Unica cuncti simul
 Clauduntur urbe et exitus nullus patet.
 Foris ecce miles excubat, miles simul
 Urbem tuetur. Caesari si sit suo
 1640 Miles fidelis, in manus nostras cadunt.

Butlerus.

Dum certa mens est, restat, ut caedis modum
 Quaeramus aptum.

Cordonus.

Tu tua occides manu,
 Butlere, Terscham; Kinskium posco mihi.

Leslaeus.

Hic noster igitur ensis Illoum necet;
 1645 Conficiat alius ense Neumanum suo.

Butlerus.

Diversa caedis ista patrandae loca
 Cient tumultum; singulis tempus satis
 Forte haud favebit. Rebus in magnis levis
 Commissus error deteget, quicquid latet.
 1650 Melius in uno singuli occumbent loco
 Simulque cuncti.

Bolte, Coligny, Gustav Adolf, Wallenstein.

Cordonus.

Da modum!

Butlerus.

Tempus dabit.

Paranda cena est (arx erit cenae locus),
 Ad hanc vocentur; accubantes tum simul
 Mactentur omnes. Ne quis evadat, fores
 1655 Claudentur arcis. Nox teget noctis dolum,
 Et dum latebit, quicquid audebunt manus,
 Nullus quietem civium abrumpet metus.
 Stabunt in armis milites, cingent forum
 Vicosque claudent. Egredi nemo domo
 1660 Tot inter arma poterit. Hunc sollers modum
 Ipse ordinabo.

Cordonus.

Languido dux est pede,

[69] Adesse nolet. Cuius hic dextra cadet?

Butlerus.

Aliis peremptis protinus cingam ducem.
 Unius ipse militis dextra cadet.
 1665 Vis facta vincet.

Leslaeus.

Milite utendum est bono

Fidoque; fortem tanta res poscit manum.
 Ignavus esse nullus hic miles potest.

Butlerus.

Ne quis timori sit locus, nostrae eligam
 Robusta gentis pectora et fidas manus.
 1670 Verus timere nescit Hibernus necem,
 Inferre novit. Hanc ego curam geram.
 Parate reliqua!

Cordonus.

Pergo et invisam duces.

Leslaeus.

Num iubeat aliquid forte Fritlandus, petam.

Scena IV.

Butlerus. Geraldinus. Magdonellus. Ebroxius. Burnaeus.

Butlerus.

Haec est meorum turba, gens audax manu.
 1675 Hos nosco vultus, has manus. Vestra est opus,
 Centuriones, dextera. Vestris simul
 Opus est lacertis, milites. Animo et manu
 Gerenda res est magna; spectabit Polus
 Et robur addet; praemium et iustum decus
 1680 Caesar parabit. Ecce, dum tempus favet,
 Hic sunt rebelles ense mactandi duces.
 Horretis?

Geraldinus.

Horror nullus Hibernos quatit.
 Quaerenda si sit Caesaris ferro salus,
 [70] Stringemus illud.

Magdonellus.

Imbuat nostram cruor
 1685 Manum rebellis, sanguini immergam manum.

Ebroxius.

Non aliud opto. Tu iube, occisum dabo,
 Quem destinabis. Irrito haud ictu manus
 Mea pugnat unquam.

Burnaeus.

Certus est in me vigor
 Pro gente nostra. Gloriam et laudem volo,
 1690 Austriaca fortes cum petit dextras domus.

Butlerus.

Burnaeae, clausum milite armato forum
 Utrimque serva, civium ne quis domo
 Erumpat audax, urbe sit tota quies!

Burnaeus.

Curabo. Miles hinc et hinc claudet forum,
 1695 Ne quis tumultum concitet, semper vigil
 Idem cavebit.

Butlerus.

Tu, Geraldine, hoc ages.

Intrabis arcem, milite electo prius
Portam tenebis; Magdonellus huc quoque
Ebroxiusque militem ducent suum.

1700 Mox accubantes mensa cum capiet duces,
Hinc Magdonellus, inde Ebroxius manum
Effundet omnem. Cum femur tangam manu,
Clamate: Vivat Caesar et vivat simul
Austriaca gens! Mox ense districto duces
1705 Mactate cunctos! Tu, Geraldine, his opem
Feres utrimque; ne quis evadat, quoque
Sollers cavebis.

Geraldinus.

Hanc opem nostris feram.

Evadet inde nemo. Tu signum dabis,
Signum sequetur dextera et mortem inferet.

Magdonellus.

1710 Peragemus istud. Gloriam Caesar dabit,
[71] Laudabit orbis.

Ebroxius.

Ipsa posteritas manus
Nostras stupebit. Fiet hoc, quod vix tamen
Potuisse fieri credet et credet simul.

Butlerus.

Sic ite, sic vox una nox fortes beet!

Scena V.

Cordonus. Terscha. Butlerus. Kinskius. Leslaeus. Illous.
Neumanus.

Cordonus.

1715 Aliquid, tribuni, precibus est dandum meis.
Arcem videte, dumque nox suadet, meam
Gustate cenam!

Terscha.

Nocte consilium est opus
 Inire contra Caesarem, nec iam petit
 Haec hora cenam. Aptare nam gladios decet,
 1720 Ut imbuantur sanguine Austriaco manus.

Butlerus.

Nec mensa curas semper excludit. Prius
 Est consulendum corpori ac deinceps manus
 Aptentur armis.

Kinskius.

Cura cum mentem quatit.
 Placere cena non potest. Caesar suas
 1725 Cogit cohortes undique et nostram parat
 Ferro ruinam. Nos decet prompto quoque
 Vigilare ferro. Nescio, quid mens mihi
 Praesagit ultro. Saepe non cauti cadunt,
 Qui neglegentes arma delicias petunt.

Leslaeus.

1730 Nec neglegemus arma. Consilium dabit
 Cena ipsa certum. Cena quin nostros simul
 [72] Animos ligabit? Una nox forte adferet,
 Quod nulla quamquam sera parturiat dies.

Illous.

Eamus ergo! Multo Caesaris mortem mero
 1735 Bibemus omnes. Lautam conciliat manus
 Animosque mensa.

Neumanus.

Corpore oppleto decet
 Animum excitare. Pocula Austriacam domum
 Hic laeta sternerent. Non metum Caesar facit.
 Sollicitus arma quaerit et nondum suis
 1740 Fidit tribunis.

Terscha.

Perge, quo tandem vocas!
 Nos te sequemur. Una nox animo et fide
 Coniungat omnes.

Kinskius.

Vester invitat favor
 Nec ego recuso. Dum licet, festae dapes
 Animos serenent; arma non temnunt manus,
 1745 Quae laeta vibrant pocula atque inter iocos
 Vinum propinant. Caesaris vino salus
 Hic obruenda est. Euge, Cordonum sequor,
 Visamus arcem!

Cordonus.

Pergite hac mecum, duces!
 Parata mensa est.

Butlerus.

Vester hic nostros favor
 1750 Obstringit animos. Cura solvetur mero.

[73]

Scena VI.

Genius Austriacus. Terscha. Kinskius. Butlerus. Illous. Neumanus.
 Cordonus. Leslaeus. Magdonellus. Ebroxius.

Genius Austriacus.

Feralis ista est cena. Iam iam iam cadent.
 Extrema cena est, sanguine absolvent suo.
 Decrevit Aether seque maturum scelus
 Praecipitat Orco. Spectat hanc cenam Polus
 1755 Et destinata fulmen evibrat manu.
 Ignara mens mortalium est; caeco ruit
 Ruitque praeceps impetu. O fidae manus,
 Iam iam stupebit mundus et plausum dabit.

Terscha.

Utinam cruorem Caesaris liceat scypho
 1760 Haurire tali!

Kinskius.

Caesar hoc utinam foret
 Ferro secandus! Impius nostro cupit
 Satiare mentem sanguine et diras polo
 Sacrare dextras. Nescit, o nescit suum

Fatum imminere. Iam mihi certum est mori,
1765 Modo morte dirus Caesar occumbat mea.

Neumanus.

Etiam has lavabo sanguine Austriaco manus.

Butlerus.

Prius ista Bacchi pocula evacues licet,
Laeti bibamus!

Illous.

Animus est laetus sibi,
Hostis propinquam cum sui cernit necem.

Cordonus.

1770 Cum mors propinqua est, gaudium est semper breve.

[74]

Leslaeus.

Recreare cenam tristis hic sermo nequit.
Hic est bibendum, nam brevis subito evolat
Vitae voluptas.

Genius.

Hora fatalis venit.
Sic ite fortes, sic necem fortes date!

Magdonellus.

Haec hora. Vivat Caesar!

Ebroxius.

Et vivat simul

1775 Austriaca gens!

Terscha.

Heu, proditi, socii, sumus.

Kinskus.

Butlere, quo nos, perfide, heu quo nos trahis?

Butlerus.

Ne evadat ullus, stringite huc ferrum citi!

Magdonellus.

Eccum recumbit Kinskus. Iacet hic simul
Illous.

Ebroxius.

Et tu, Terscha, iam nostrum cape
 1780 Hac parte ferrum! Vulneri incumbit suo
 Neumanus. Actum est, perfidas animas vomunt.
 Vixere cuncti. Caesar, hunc tandem tibi
 Sacro cruorem.

Cordonus.

Perge, quod superest, age,
 Butlere! In arce cuncta disponam. Mora
 1785 Ne te ulla fallat, urbe tranquilla licet.

Leslaeus.

Cadavera uno cuncta iungantur loco.
 Sic proditores Caesaris tandem cadunt.
 Arx clausa maneat, ne quis erumpat foras.

Scena VII.

Genius Austriacus. Butlerus. Geraldinus. Burnaeus. Ebroxius. Pedis-
 sequus.

Genius Austriacus.

Nondum peractum est, unicum restat caput,
 1790 Dux ipse. Et isto capite sublato salus
 [75] Tandem redibit.

Butlerus.

Gesta res, nondum tamen
 Peracta res est. Pergite, Hiberni mei!
 Quaesita summum gloria exspectat decus.
 Mactandus est dux. Munus, Ebroxi, hoc tuum
 1795 Sit ergo. Penetra, qua licet, totam domum,
 Irrumpe in aedes! Quisquis obstabit, cadat.
 Irrumpe in ipsum cuncta disrumpens torum,
 Seu somnus illi forsitan sensus liget
 Seu non quiescat, sterne! Nos nostris domum
 1800 Claudemus armis. Tempore utendum est cito,
 Dum nullus urbem strepitus armorum ciet.

Ebroxius.

Debetur istud iam mihi pridem caput.
 Sic ibo, et isto proditor ferro cadet.

Butlerus.

Sic vade! Tu partem aedium extremam tuo
 1805 Conclude ferro! Hic ipse servabo fores.
 Nullam invenire proditor portam queat.

Geraldinus.

Nullam patere patiar hic portam duci.
 Si tentet abitum, dextera occumbet mea
 Istoque ferro.

Butlerus.

Tu forum et vicos tene,
 1810 Burnae, clausos!

Burnaeus.

Egredi non hinc domo
 Audebit ullus. Compita armatus tenet
 Iam cuncta miles.

Butlerus.

Parvula absolvat mora,
 Quod postulamus. Audio, iam rem gerit.

Ebroxius.

Fores reclude!

Pedissequus.

Cede! Quid turbas ducis
 1815 Audax quietem? Cede! Dux somnum capit.

Ebroxius.

Reclude! Et haeres? Immolo hoc Orco caput.
 Iacet ecce porta. Proditor, prodi foras! —
 [76] En ipse. Tunc Caesarem occides tuum?
 Tu rex Bohemus? Proditor, ferrum indue!
 1820 Haec te bipennis mortuum regem facit.
 Iacet, peractum est. Euge, vicisti tuum
 Iam, Caesar, hostem. Dextera Hiberni iacet,
 Qui fata ferre Caesari optabat suo.

Butlerus.

Satis est. Suprema gloria, Ebroxi, est tua.
 1825 Aliis in arce iungere hoc corpus decet.

Finis Actus quinti.

Genius Austriacus. Germania.

Genius Austriacus.

Germana tellus, ergo respexit tuos
 Caelum dolores. Lacrimis tantis datum est,
 Desiderare quod potes. Tristi exitu
 Excelsus ille fastus et nimia furor
 1830 Sorte insolescens corrui. Iacet in suo
 Mutum cadaver sanguine, et mordet solum,
 Qui dividebat regna et Austriacam domum
 Sibi destinabat victimam. Sic, sic Polus
 Abominandum destruit tandem scelus.
 1835 Fritlande, nunc, ubi nunc iaces!

Germania.

Favor iste caeli est: pondus avertit, meo
 Quod imminebat vertici, aeternus Tonans.
 Respiro tandem, viscera excrucians pavor
 Iam me reliquit. Spes mea est Caesar meus
 1840 Et destinata Teutonum imperio domus.
 [77] Ambitio miserum caeca Fritlandum obruit
 Tumidusque fastus. Extulit virtus ducem,
 Depressit illum, sed sui oblitum Deus.
 Fritlande, nunc, ubi nunc iaces!

Genius.

1845 Ambitio triste semper in fatum ruit,
 Tunc dum secundam ferre fortunam nequit.
 Felicitatis longus humanae dies
 Sperandus haud est. Occidunt soles novi
 Summumque quando verticem tangunt poli,
 1850 Vergunt in undas. Ille plus nimio est miser,
 Quem foeda in atram vitia perniciem trahunt.
 Magnum mereri saepe quis regnum potest,
 Regnare si non vellet oblitus sui!
 Fritlande, nunc, ubi nunc iaces!

Germania.

1855 Fortuna saevum deprimit quando ducem,
 Miserandus haud est; illius fatum omnibus

Spes est salutis, lacrimas nullas habet.
 Nam mors tyranni ducibus exemplum dedit,
 Etiam monarchis, addere haud sorti fidem;
 1860 Coniuncta non est quando virtuti, nocet.
 Felicitati quisquis hic fidit suae,
 Confidit aurae; cum tenetur, aufugit
 Et possidentem splendido fallit dolo.
 Fritlande, nunc, ubi nunc iaces!

Genius.

1865 Germana tellus, sume iam cultus tuos
 Elegantiores! Addet his finem malis,
 Qui te premi, non opprimi voluit Tonans.
 [78] Adversa firmant, prospera enervant. Tua
 A clade sumes, unde sis constans magis.
 1870 Iam Ferdinandus, grande virtutis decus,
 Tranquilliore te suam sceptro reget
 Aquilaeque victor sparget horrorem suae.
 Caesar, triumphā, iam licet.

Germania.

Adhuc supersunt cladis auctores meae
 1875 Nec unus hostis: Ille, qui cunctos movet
 Et qui rebelles armat auxilio duces
 Potens monarcha, quique Saxonica e domo
 Furore demens pacis optatae est mora,
 Et quos ab altis Sueciae secum iugis
 1880 Gustavus ultra Balticum traxit mare.
 Sed Ferdinandus spes mea est; illi Polus
 Vires ministrat, ut suos hostes domet.
 Caesar, triumphā, iam licet.

Genius.

Ne metue quicquam! Fata recludam tibi,
 1885 Quae sanxit Aether. Caesaris natus tui
 Rex Ferdinandus ille, quem Caelum novis
 Servat triumphis, proximum cum sol tibi
 Annum reducet, hostium infringet sua
 Virtute vires et Ratisbonam occupans

- 1890 Late per omnes gloriam sparget plagas.
 Et mox Iberis purpurae sacrae decus
 Veniens ab oris Ferdinandus, Caesari
 Regique iunctus in tuo victor solo
 Trophaea figet. Sanguine o quanto rubens
- [79] Nortlinga motus ipsa damnabit suos!
 Tua Ferdinandis debita est salus tribus.
 Mox Saxo pacem Caesari adiunctus volet
 Premetque Suecos; sorte mutata tremet
 Regnoque Francus consulet tandem suo,
- 1900 Tres Ferdinandos sentiens hostes sibi.
 Video ruinas; ista sed Caeli latent
 Huc usque fata. Pace tu gaudens tua
 Utraque magno Caesari applaudes manu.
 Caesar, triumphas, iam licet.

Germania.

- 1905 Caesar, triumphas, iam licet.

Finis.

Verbesserte Druckfehler

V. 545 incolumen — 670 patiemur — 912 Felice — 889 Domine —
 1029 Infamamque — 1065 interritus — 1140 Errebo — 1201 mouebo —
 1253 voluit — 1458 stristo — 1533 feret — vor 1674 Brunæus.

Anmerkungen.

Die in unserer Tragödie auftretenden Personen sind fast alle aus Schillers Wallenstein bekannt: Adam Erdmann Graf Treczka, Wallensteins Schwager (Allg. dt. Biogr. 38, 537); Wilhelm Graf Kinsky, Trozkas Schwager (AdB. 15, 775); Christian Freiherr v. Ilow (geb. 1585. AdB. 14, 27); Rittmeister Neumann; Octavio Graf Piccolomini (1599 bis 1656. AdB. 26, 95. P. Schweizer, Die Wallenstein-Frage 1899 S. 242); Oberst Walther Buttler († im August 1634; Murr, Beyträge 1790 S. 346); Oberstleutnant Johann Gordon; Oberstwachmeister Walther Leslie (1606—1667. AdB. 18, 437); Oberstwachmeister Robert Geraldin; Hauptmann Daniel (? Dionysius) Macdonald; Rittmeister Walther Deveroux († 1639); Hauptmann Brown.

Ferner werden erwähnt: V. 53 Hibernus = Deveroux. — 213. 461 Bavarus = Kurfürst Maximilian I. von Bayern (1597—1651). — 216 Septemviri = die deutschen Kurfürsten. — 248. 451. 539 Iberus = König Philipp IV. von Spanien (1605—1665); vgl. 422. 1497. — 261. 683 Francus = Ludwig XIII. von Frankreich (1601—1643). — 271 Gustav Horn (1592—1652), der schwedische Oberbefehlshaber. — 273 Herzog Bernhard von Weimar (1604—1639. AdB. 2, 439). — 632. 673. 879 Matthias Graf Gallas (1584—1647. AdB. 8, 320. P. Schweizer 1899 S. 253). — 653. 1361 Hans Georg v. Arnim-Boytzenburg, der kursächsische Feldmarschall (1581—1641. AdB. 1, 568). — 713 Ille, nostras qui manus ferro replet = Kardinal Richelieu (1585—1642), der allmächtige französische Minister. Man erwartet hier aber auro statt ferro. — 1505 Ferdinand III. (1608—1657), Kaiser Ferdinands II. Sohn, wurde erst 1636 zum Römischen Könige gewählt. — 1886. 1895 Ferdinand III. eroberte am 26. Juli 1634 Regensburg und schlug am 6. September das schwedische Heer bei Nördlingen, vereint mit dem spanischen Kardinal-Infanten Ferdinand (1609—1641), einem Sohne Philipps III., der auch Statthalter der Niederlande war. — 1897 Sachsen trennte sich im Frieden zu Prag am 30. Mai 1635 von seinen protestantischen Verbündeten, die nun mit Richelieu in Verbindung traten.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is extremely faint and illegible due to the quality of the scan and the age of the paper. It appears to be a list or index of names and dates, possibly related to a historical or genealogical study.